

ANALIZA PRIHODA I PROFITABILNOSTI KREDITNIH INSTITUCIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Bušić, Željko

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:740370>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**ANALIZA PRIHODA I PROFITABILNOSTI
KREDITNIH INSTITUCIJA U REPUBLICI
HRVATSKOJ**

Mentor:

prof. dr. sc. Ivica Filipović

Student:

Željko Bušić

Split, rujan 2019.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
1.1. Definicija problema	1
1.2. Cilj rada	2
1.3. Metode rada	4
1.4. Struktura rada	4
2. KREDITNE INSTITUCIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ	6
2.1. Pojam i vrste kreditnih institucija	8
2.2. Banke, štedne banke i stambene štedionice	10
2.2.1. Banke	10
2.2.2. Štedne banke	11
2.2.3. Stambene štedionice	12
2.3. Praćenje poslovanja kreditnih institucija	13
2.3.1. Financijski izvještaji kreditnih institucija	13
2.3.2. Pokazatelji uspješnosti poslovanja	23
3. ANALIZA PRIHODA I PROFITABILNOSTI KREDITNIH INSTITUCIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ	29
3.1. Izvori podataka	29
3.2. Kretanje uspješnosti poslovanja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj	30
3.3. Testiranje hipoteza	31
4. ZAKLJUČAK	50
LITERATURA	52
POPIS SLIKA	54
POPIS TABLICA	54
POPIS GRAFOVA	55
SAŽETAK	57
SUMMARY	57

1. UVOD

1.1. Definicija problema

Uloga kreditnih institucija je vrlo velika jer su one glavni kreditori u nacionalnoj ekonomiji. Kreditne institucije su izvor likvidnosti nacionalnih ekonomija, osiguravaju održavanje depozita uz državna jamstva i upravljaju nacionalnim sustavima plaćanja. Uspješnost kreditnih institucija bitno utječe na stanje nacionalnoga gospodarstva.

Kreditne institucije u Republici Hrvatskoj su banke, štedne banke i stambene štedionice. One predstavljaju dionička društva čija je glavna djelatnost primanje depozita ili ostalih povratnih sredstava od stanovništva te odobravanje kredita iz tih sredstava za vlastiti račun. Obveze kreditnih institucija su uglavnom u obliku depozita, dok imovinu kreditnih institucija u velikoj mjeri čine krediti koji imaju duži rok dospijeca. Takav nerazmjer predstavlja problem u kriznim vremenima kada depozitari povlače svoje depozite iz kreditnih institucija.

Prema podacima Hrvatske narodne banke dobit banaka je u 2016. dosegla razinu veću od dobiti koje su banke ostvarile u godinama koje se odnose na razdoblje 2010.-2014. Važan utjecaj na bolje rezultate imali su manji troškovi ispravka vrijednosti i rezerviranja posebice konverzije kredita kao i različiti jednokratni prihodi. ROAA i ROAE dosegli su u 2016. najviše vrijednosti od krize koja je počela 2008. Profitabilnost je i dalje niža nego u razdoblju prije krize. To je posljedica u najvećoj mjeri troškova rizika.

Kamatni prihod je nastavio višegodišnji pad zbog loše kreditne aktivnosti, promjena u strukturi kredita kao i padu kamatnih stopa. Do porasta neto kamatnog prihoda dolazi kao posljedica snažnih ušteda na kamatnim troškovima. Slaba kreditna aktivnost i zalihe likvidnosti pomogle su bankama u procesu razduživanja i spuštanja kamatnih stopa na primljene depozite, kao i na dane kredite. Utjecaj na aktivne kamatne stope znatno su imali i propisi koji su postali stroži kao i dopuštena visina kamatnih stopa.

Predmet ovog istraživanja se odnosi na analizu prihoda i profitabilnosti kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj. Temeljna podloga za predmet istraživanja su financijski izvještaji, i to: izvještaj o financijskom položaju (bilanca), račun dobiti i gubitka, izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanim tokovima, izvještaj o promjenama kapitala te bilješke uz financijske izvještaje. Istraživanje je provedeno s pomoću odgovarajućih metoda i na temelju relevantnih pokazatelja uspješnosti kreditnih institucija u koje spadaju povrat na imovinu (ROA), povrat na uloženi kapital (ROE) te profitna marža (neto i bruto), kao i analizom strukture prihoda i rashoda kreditnih institucija.

Profitabilnost poslovanja kreditnih institucija je rezultat poslovne politike banaka, štednih banaka i stambenih štedionica. Da bi se zaključilo o uspješnosti ili neuspješnosti poslovanja banaka u radu su korišteni pokazatelji profitabilnosti poslovanja banaka, štednih banaka i stambenih štedionica. Za mjerenje profitabilnosti poslovanja kreditnih institucija najčešće se koriste dva pokazatelja: stopa profitabilnosti prosječne ukupne imovine kreditnih institucija (roa - eng. *return on assets*) i stopa profitabilnosti dioničkog kapitala kreditnih institucija (roe – eng. *return on equity*). Stopa profitabilnosti imovine banaka, štednih banaka i stambenih štedionica (ROA) predstavlja omjer neto dobiti i prosječne ukupne imovine. Stopa profitabilnosti dioničkog kapitala (ROE) predstavlja omjer neto dobiti nakon oporezivanja i prosječnog dioničkog kapitala. Neto i bruto profitna marža utvrđuje se s pomoću podataka o prihodima, rashodima i poreznim stopama.

1.2. Cilj rada

U skladu s postavljenim problemom i predmetom istraživanja te definiranim istraživačkim hipotezama, glavni cilj je utvrditi zbog čega dolazi do promjena u strukturi prihoda i profitabilnosti kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj. Ciljevi rada su:

- kritički analizirati relevantnu znanstvenu i stručnu literaturu iz područja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj,
- naglasiti važnost kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj,

- dokazati vezu između kamatnih stopa i kamatnog prihoda kreditnih institucija,
- analizirati stanje i kretanje prihoda i profitabilnosti kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj.

U ovom su radu postavljene sljedeće hipoteze:

H1 ... Zbog trenda pada kamatnih stopa u Europskoj uniji dolazi do pada udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima banaka.

Hipotezom se pretpostavlja da će pad kamatnih stopa dovesti do pada kamatnih prihoda banaka, zbog čega će relativan značaj tih prihoda u ukupnom prihodu opadati. Kao kontrolna varijabla korištena je kreditna aktivnost banaka.

H2 ... Zbog pada kamatnog prihoda dolazi do pada profitabilnosti banaka.

Hipotezom se pretpostavlja da će banke zbog pada kamatnih prihoda bilježiti pad profitabilnosti gdje su korištene sljedeće kontrolne varijable: ispravak vrijednosti i rezerviranja banaka te kreditna aktivnost banaka.

H3...Male banke ostvaruju veće kamatne prihode po jedinici kredita u odnosu na velike banke.

Male banke uglavnom posluju na užem području te imaju individualan pristup klijentima. Hipotezom se pretpostavlja da će banke zbog manjeg portfelja teže koristiti ekonomiju obujma, zbog čega će imati veće troškove po jedinici prihoda, zbog čega će ostvarivati viši kamatni prihod po jedinici kredita ali niže profitne marže od velikih banaka.

1.3. Metode rada

Rad uključuje teorijsku i empirijsku obradu teme. Teorijski dio bazira se na prikupljanju podataka iz stručne i znanstvene literature. U empirijskom dijelu korišteni su podaci iz javno dostupnih izvora. U izradi ovog rada primijenjene su sljedeće opće znanstvene metode: metoda analize, metoda deskripcije, metoda klasifikacije, metoda komparacije, metoda sinteze, metode indukcije i dedukcije te statističke metode.

Metoda analize je postupak u kojem se složene cjeline raščlanjuju na jednostavnije pojedinačne dijelove. Deskripcija uključuje opisivanje činjenica, postupaka, predmeta ili pak pojava. Metoda klasifikacije predstavlja sustavno i potpuno dijeljenje nekog općeg pojma na posebne dijelove. Komparativna metoda uspoređuje iste ili slične stvari, predmete ili pojave s ciljem utvrđivanja jednakosti (sličnosti) ili različitosti. Metoda sinteze se bazira na objašnjavanju složenih cjelina s pomoću jednostavnih tvorevina. Metoda indukcije i dedukcije pridonosi istraživanju na njegovu kraju za donošenje ispravnih zaključaka.

Od statističkih metoda korištene su metode grafičkog i tabelarnog prikazivanja, metode analize trenda, regresijski model te metode testiranja razlike nezavisnih skupova. Podatci o poslovanju kreditnih institucija preuzeti su sa stranica Hrvatske narodne banke i poslovna.hr. U analizi je korišten statistički program STATISTICA i STATA.

1.4. Struktura rada

Rad je koncepcijski podijeljen na četiri dijela, uključujući uvod i zaključak. U uvodu se navode problem, predmet i ciljevi istraživanja. Također se prezentiraju metode istraživanja i obrazlaže struktura rada. U uvodnom dijelu definirane su i istraživačke hipoteze.

U drugom dijelu rada prikazuju se specifičnosti kreditnih institucija (banke, štedne banke te stambene štedionice). Poslovanje kreditnih institucija prati se sukladno zakonskim i pod zakonskim propisima te se sastavljaju godišnji financijski izvještaji koji su podloga za analizu prihoda i profitabilnosti upotrebom odabranih financijskih pokazatelja.

U trećem dijelu rada prikazuje se struktura prihoda i uspješnosti poslovanja upotrebom financijskih pokazatelja kreditnih institucija koje posluju na području Republike Hrvatske. Upućuje se na promjene u strukturi prihoda poslovanja, te se testira utjecaj promjene u strukturi prihoda na uspješnost poslovanja. U Republici Hrvatskoj posluju male i velike kreditne institucije te se u ovom dijelu rada testira i utjecaj veličine kreditne institucije na visinu kamatnih prihoda po jedinici realiziranog kredita. U posljednjem, četvrtom dijelu rada prezentirana su zaključna razmatranja temeljem provedenog istraživanja.

2. KREDITNE INSTITUCIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Za bankarstvo se može reći da je specifična djelatnost u kojoj se preuzimanje rizika nikad u cijelosti ne može izbjeći niti njegova prisutnost spriječiti. Budući da kreditne institucije nisu poduzeća koja donose dobit samo svojim vlasnicima već utječu i na ostvarenje općeg dobra, vlada svake zemlje zainteresirana je za stabilnost njihova poslovanja i održavanje povjerenja javnosti u bankovni sustav. Bankovni poslovi najčešće se klasificiraju na:¹

- neutralne ili komisijske bankovne poslove,
- aktivne ili kreditne bankovne poslove,
- pasivne ili mobilizacijske bankovne poslove i
- vlastite bankovne poslove.

Najbrojniji bankovni poslovi su neutralni, odnosno uslužni poslovi koji obuhvaćaju posredovanje u platnom prometu, poslove čuvanja vrijednosnica ili depo poslove, poslove kupnje i prodaje vrijednosnih papira, preuzimanje jamstava i posredovanje pri emisiji vrijednosnih papira, otvaranje akreditiva i izdavanje kreditnih pisama. Platni promet može se definirati kao sva plaćanja koja obavljaju pravne i fizičke osobe kao rezultat materijalno – pravnog odnosa, a može biti gotovinski i bezgotovinski platni promet.

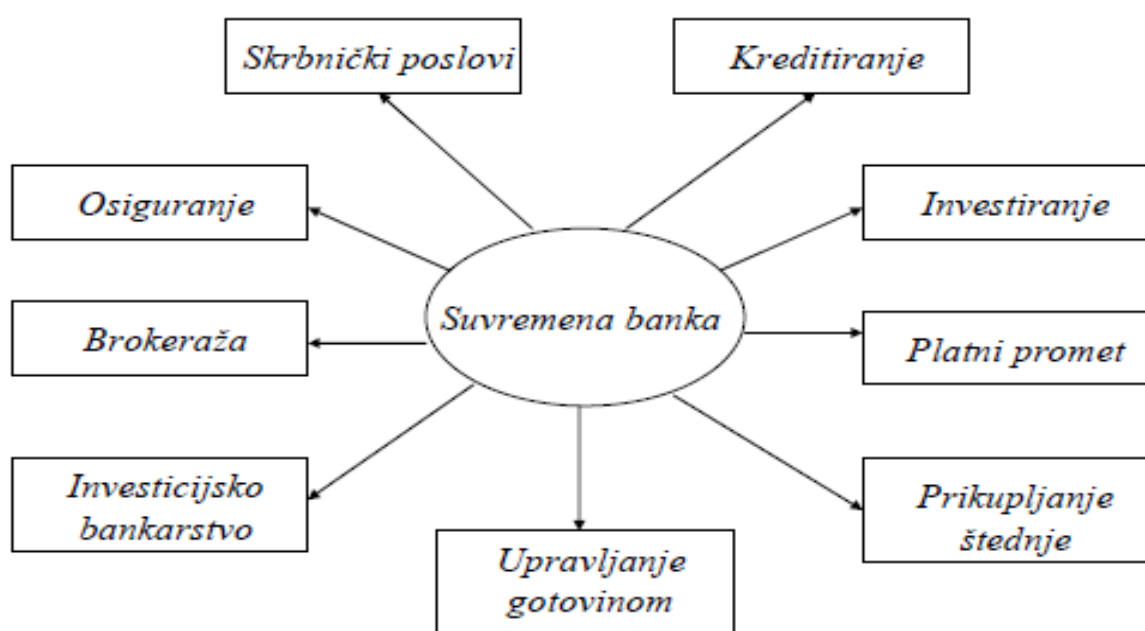
Uobičajeno se navode sljedeće karakteristike bankovnog poslovanja:²

- transformacija kratkoročnih depozita iz pasive u dugoročnu aktivnu,
- procjenjivanje kreditnog rizika u ime deponenta čija sredstva banka plasira,
- depozitni potencijal banke koji se transformira na osnovi depozita velikog broja deponenata, a raspoloživi potencijal plasira u vidu zajmova raznim korisnicima,
- skup aktive i pasive u koju ulaze razni financijski instrumenti koji sadrže: kamatnu stopu, rok dospjeća, pokriće.

¹ Gregurek M., Vidaković N. (2011.): Bankarsko poslovanje, RRiF plus, Zagreb., str. 20.

² Furjanić, H. (2014): Analiza bankarskog poslovanja u RH, Veleučilište u Slavonskom Brodu, str. 8.

U posljednje vrijeme, financijski sustav se ubrzano razvija i mijenja, a djelatnost financijskih usluga postaje sve složenija i dinamičnija. Banke se, kao tradicijski prevladavajuće financijske institucije, suočavaju s izrazito promjenjivom okolinom koju obilježava sve veće tržišno natjecanje ne samo poslovnih banaka međusobno, nego i ostalih financijskih institucija, kao i sa strožim nadzornim i regulacijskim mjerama središnje banke.³ Uslijed takvih okolnosti, banke moraju posegnuti za različitim tehnikama i metodologijama s pomoću kojih će svoju djelatnost učiniti što uspješnijom i učinkovitijom, odnosno osigurati bolje poslovanje u budućnosti.

Slika 1: Poslovi suvremene ili banke potpune usluge

Izvor: Kupid, A. (2014): Etičko bankarstvo – novi koncept bankarstva, dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/845444.Kupid_Ana_-_Etiko_bankarstvo.pdf, [23. 6. 2019.], str. 247.

S današnje točke motrenja sve je vidljiviji napredak bankarstva. Naime, tradicionalno bankarstvo ponajprije karakterizira orijentiranost banaka na osnovne bankovne usluge poput primanja depozita, odobravanja kredita, obavljanja usluga platnog prometa i određenih garantnih poslova. Stoga su kod ovih banaka osnovni segmenti prihoda i rashoda upravo

³ Sekso, M. i Sekso, J. (2011): Uloga strateškog planiranja u upravljanju bankama, dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/74964>, [23.6.2019.], str 1.

kamatni prihodi i rashodi. Tradicionalno bankarstvo često se naziva i konzervativnim bankarstvom jer nema sklonosti financijskom inženjeringu i inoviranju. S druge strane, suvremeno bankarstvo odlikuje širi raspon bankovnih proizvoda te nerijetko "koketiranje" banaka s proizvodima tipičnim za nebankovne financijske posrednike pa dominira proces kontinuiranog inoviranja financijskih instrumenata i načina pružanja takvih bankovnih proizvoda.⁴ Poslovi suvremene ili banke potpune usluge prikazani su na slici 1.

2.1. Pojam i vrste kreditnih institucija

Prema Zakonu o kreditnim institucijama⁵ pod kreditnom institucijom razumijeva se institucija koja ima sjedište u Republici Hrvatskoj i kojoj je odobren rad od strane Hrvatske narodne banke. Kreditne institucije mogu obavljati osnovne i dodatne financijske usluge. Prema Zakonu o kreditnim institucijama osnovne financijske usluge jesu:⁶

- primanje depozita ili drugih povratnih sredstava
- odobravanje kredita i zajmova, uključujući potrošačke kredite i zajmove te hipotekarne kredite i zajmove ako je to dopušteno posebnim zakonom, i financiranje komercijalnih poslova, uključujući izvozno financiranje na osnovi otkupa s diskontom i bez regresa dugoročnih nedospjelih potraživanja osiguranih financijskim instrumentima (*engl. forfeiting*)
- otkup potraživanja s regresom ili bez njega (*engl. factoring*)
- financijski najam (*engl. leasing*)
- izdavanje garancija ili drugih jamstava
- trgovanje za svoj račun ili za račun klijenta: instrumentima tržišta novca, prenosivim vrijednosnim papirima, stranim sredstvima plaćanja, uključujući mjenjačke poslove, financijskim ročnicama i opcijama, valutnim i kamatnim instrumentima
- platne usluge u skladu s posebnim zakonima

⁴ Kundić, A. (2014): Etičko bankarstvo – novi koncept bankarstva, dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/845444.Kundić_Ana_-_Etičko_bankarstvo.pdf, [23.6.2019.], str. 246.

⁵ Narodne novine, (2013): Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 159.

⁶ Ibid., čl. 8. st. 1.

- usluge vezane uz poslove kreditiranja, npr. prikupljanje podataka, izrada analiza i davanje informacija o kreditnoj sposobnosti pravnih i fizičkih osoba koje samostalno obavljaju djelatnost
- izdavanje drugih instrumenata plaćanja i upravljanje njima ako se pružanje tih usluga ne smatra pružanjem platnih usluga u skladu s posebnim zakonima
- iznajmljivanje sefova
- posredovanje pri sklapanju poslova na novčanom tržištu
- sudjelovanje u izdavanju financijskih instrumenata i pružanje usluga vezanih uz izdavanje financijskih instrumenata u skladu sa zakonom koji uređuje tržište kapitala
- upravljanje imovinom klijenata i savjetovanje u vezi s tim
- poslovi skrbništva nad financijskim instrumentima i usluge vezane uz skrbništvo nad financijskim instrumentima u skladu sa zakonom koji uređuje tržište kapitala
- savjetovanje pravnih osoba glede strukture kapitala, poslovne strategije i sličnih pitanja te pružanje usluga koje se odnose na poslovna spajanja i stjecanje dionica i poslovnih udjela u drugim društvima
- izdavanje elektroničkog novca i
- investicijske i pomoćne usluge i aktivnosti propisane posebnim zakonom kojim se uređuje tržište kapitala.

S druge strane, dodatne financijske usluge prema Zakonu o kreditnim institucijama su:⁷

- poslovi vezani uz prodaju polica osiguranja u skladu s propisima kojima se uređuje osiguranje
- pružanje usluga upravljanja platnim sustavima u skladu s odredbama posebnog zakona
- druge usluge koje kreditna institucija može pružati u skladu s odredbama posebnog zakona
- trgovanje zlatom
- usluge dostave podataka u skladu s propisima kojima se uređuje tržište kapitala i
- druge usluge ili poslove koji, s obzirom na način pružanja i rizik kojem je kreditna institucija izložena, imaju slične karakteristike kao i osnovne financijske usluge.

⁷ Ibid., čl. 8. st. 2.

2.2. Banke, štedne banke i stambene štedionice

Kreditna institucija u Hrvatskoj može se osnovati kao banka, štedna banka ili stambena štedionica.

2.2.1. Banke

Banka se može definirati kao čimbenik novčanog i kreditnog sustava, ali i onih poslova koji se najčešće nazivaju bankovnim, a putem kojih dolazi do odnosa u prometu novca i kredita, te nenovčanih financijskih oblika.⁸ Prema Zakonu o kreditnim institucijama, banke pružaju tri glavne vrste usluga, a to su bankovne usluge, osnovne financijske usluge te dodatne financijske usluge. Osnovne i dodatne financijske usluge su definirane u prethodnom poglavlju, dok su bankovne usluge detaljnije objašnjene u nastavku.

Bankovne usluge podrazumijevaju primanje depozita ili drugih povratnih sredstava od javnosti, te odobravanje kredita iz navedenih sredstava za vlastiti račun gdje se na račun kamatnih stopa ostvaruje zarada. Odobravanje kredita podrazumijeva dvostrani, personalizirani odnos između banke i kreditnog dužnika te zahtijeva visokostručna znanja, složene ekspertize i stalno praćenje kredita.⁹ Svaka banka najveći dio svojih prihoda dobiva od kredita, ali oni predstavljaju i najrizičniji posao za banku. Naime, najveći bankovni problemi koji često mogu dovesti i do propadanja i zatvaranja banka, vezani su uz loše kredite.

⁸ Božina, L. (2008): Novac i bankarstvo, Fakultet ekonomije i turizma, Pula, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/24736>, [24.6.2019.], str. 677.

⁹ Leko, V. i Stojanović, A. (2006): Sektorska i namjenska struktura bankovnih kredita, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, Vol. 4, No.1., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/16853>, [24.6.2019.], str. 240.

2.2.2. Štedne banke

Štedne banke predstavljaju jednu od tri vrste kreditnih institucija, a u hrvatskom financijskom sustavu se navedene institucije javljaju nešto kasnije, te se može reći da još uvijek nisu dovoljno zastupljene. Do uvođenja štednih banaka dolazi prvenstveno uslijed potrebe za likvidacijom štedno-kreditnih zadruga koje su prije postojale. Također, kao jedan od razloga njihove pojave navodi se i stvaranje mogućnosti preoblikovanja barem jednog njihovog dijela u kapitalne depozitne institucije ovog tipa. Također, štedne banke ne smiju poslovati u inozemstvu niti osnivati podružnice i predstavništva u inozemstvu.¹⁰

Glavne usluge koje štedne banke pružaju su bankovne usluge, koje se, kao što je prethodno rečeno, odnose na primanje depozita ili drugih povratnih sredstava od javnosti te odobravanja kredita iz tih istih sredstava. Samim time, putem naplate svojih usluga, štedne banke dolaze do zarade. Za razliku od banaka, štedne institucije imaju mogućnost alokacije svoje imovine za različite namjene. Godinama je štedionicama i štedno-kreditnim udrugama diljem svijeta zabranjivano odobravanje potrošačkih i poslovnih zajmova. Osim navedenog, štedne banke za razliku od poslovnih banaka nemaju mogućnost pružanja usluga *factoringa*, *forfeitinga*, financijskog najma (*leasinga*), platnog prometa s inozemstvom, te različite usluge povezane s vrijednosnim papirima i poslovima imovinsko – financijskog restrukturiranja.

Štedna banka može pružati bankovne usluge. Po dobivanju odobrenja od Hrvatske narodne banke štedna banka, osim bankovnih usluga, može pružati i sljedeće financijske usluge:¹¹ 1) izdavanje garancija ili drugih jamstava, 2) odobravanje kredita, uključujući potrošačke kredite te hipotekarne kredite ako je to dopušteno posebnim zakonom, 3) trgovanje za svoj račun: instrumentima tržišta novca, prenosivim vrijednosnim papirima, stranim sredstvima plaćanja, uključujući mjenjačke poslove, 4) platne usluge u zemlji u skladu s posebnim zakonima, 5) usluge vezane uz poslove kreditiranja, primjerice prikupljanje podataka, izrada analiza i davanje informacija o kreditnoj sposobnosti pravnih i fizičkih osoba koje samostalno

¹⁰ Batinić, I. (2010): Štedne banke, Financijski klub, Zagreb, dostupno na: <http://finance.hr/wp-content/uploads/2009/11/bi31102010.pdf>, [24.6.2019.], str. 3.

¹¹ Narodne novine (2013): Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine d.d., Zagreb, broj 159/13, 19/15, 102/15, 15/18., čl. 315., st.2.

obavljaju djelatnost, 6) obavljanje poslova povezanih s prodajom polica osiguranja u skladu s propisima kojima se uređuje osiguranje, 7) izdavanje drugih instrumenata plaćanja i upravljanje njima ako se pružanje tih usluga ne smatra pružanjem platnih usluga u zemlji u skladu s posebnim zakonom, 8) iznajmljivanje sefova, 9) posredovanje pri sklapanju poslova na novčanom tržištu i 10) druge usluge slične uslugama navedenim u odobrenju za rad štedne banke.

2.2.3. Stambene štedionice

Treća vrsta kreditnih institucija su stambene štedionice koje postaju dio financijskog sustava Republike Hrvatske na početku 1998. godine.¹² Stambene štedionice su, za razliku od poslovnih i štednih banaka, specijalizirane isključivo za prikupljanje štednih depozita kojima je cilj financiranje stambenog pitanja klijenata, poput izgradnje obiteljskih kuća ili stanova, najma stambenih prostora te kupnje i opremanja građevinskih zemljišta.

Stambenu štedionicu mogu osnovati banke osnovane u skladu sa Zakonom o kreditnim institucijama i društva za osiguranje osnovana sukladno Zakonu o osiguranju. Odobrenje za osnivanje i rad stambene štedionice daje Hrvatska narodna banka, uz prethodnu suglasnost Ministarstva financija.

Stambene štedionice mogu primati novčane depozite i odobravati kredite samo u domaćoj valuti. Stambene štedionice odobravaju štedišama kredite radi rješavanja stambenih potreba. Stambeni krediti odobravaju se za: 1) kupnju nekretnine i to stana ili obiteljske kuće, 2) izgradnju stana ili obiteljske kuće, 3) rekonstrukciju, adaptaciju i popravak te opremanje stana ili obiteljske kuće, 4) kupnju građevinske čestice bez ili s djelomično izgrađenom građevinom, 5) komunalno uređenje građevinske čestice i 6) otplatu stambenog kredita u

¹²Leko, V. i Stojanović, A. (2006): Sektorska i namjenska struktura bankovnih kredita, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, Vol. 4, No.1., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/16853>, [24.6.2019.], str. 240.

korištenju uzetog kod kreditne institucije osnovane na području Republike Hrvatske i utrošenog za prethodno navedene namjene.

2.3. Praćenje poslovanja kreditnih institucija

2.3.1. Financijski izvještaji kreditnih institucija

2.3.1.1. Financijski izvještaji i ciljevi financijskog izvještavanja

Da bi se stvorila kvalitetna informacijska podloga za mjerenje uspješnosti pojedinog poslovnog subjekta, nezaobilazni izvor informacija o financijskom položaju, uspješnosti poslovanja i novčanim tokovima predstavljaju financijski izvještaji, a da bi financijski izvještaji udovoljili svojoj svrsi moraju biti pouzdani, razumljivi, usporedivi i sastavljeni u skladu sa računovodstvenim načelima i standardima.¹³

Uvažavanjem i intenzivnijim korištenjem financijskih izvještaja osigurava se željena uspješnost i sigurnost poslovanja što je ujedno i jedna od pretpostavki dugoročnog rasta i razvitka poduzeća. Dakle, financijsko izvještavanje služi za pružanje informacija o financijskom položaju, uspješnosti poslovanja i novčanim tokovima poslovnog subjekta. Temeljni ciljevi financijskog izvještavanja su sljedeći:¹⁴

- financijsko izvještavanje mora osigurati upotrebljive informacije sadašnjim i potencijalnim investitorima, kreditorima, te ostalim korisnicima za donošenje racionalnih odluka o investiranju, kreditiranju i sl.
- financijsko izvještavanje mora pružiti sve relevantne informacije koje će pomoći korisnicima financijskih izvještaja u procjenjivanju iznosa, vremena i neizvjesnosti budućih novčanih primitaka

¹³ Dečman, N. (2012): Financijski izvještaji kao podloga za ocjenu sigurnosti i uspješnosti poslovanja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/128746>, [26.6.2019.], str. 448.

¹⁴ Gulin, D., Perčević, A., Tušek, B., Žager L. (2012): Poslovno planiranje, kontrola i analiza, Računovodstvo i financije, Zagreb, str. 321.

- financijsko izvještavanje mora informirati o ekonomskim resursima poduzeća, funkciji tih resursa, učincima transakcija i događaja koji utječu na promjenu tih resursa, potrebama za dodatnim resursima i sl.

Godišnji financijski izvještaji su:¹⁵

- izvještaj o financijskom položaju (bilanca)
- račun dobiti i gubitka
- izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti
- izvještaj o novčanim tokovima
- izvještaj o promjenama kapitala i
- bilješke uz financijske izvještaje.

Bilanca se može definirati kao sustavni pregled imovine, obveza i kapitala na određeni datum, u praksi je to najčešće 31.12., odnosno zadnji dan godine. Sastoji se od aktive (imovine) i pasive (izvora imovine) te se na temelju ta dva dijela utvrđuje imovinsko stanje, odnosno financijski položaj određenog poduzeća. Bilanca nadopunjuje financijsko izvještavanje pružajući osnovu za:¹⁶

- izračunavanje stopa povrata
- vrednovanje strukture kapitala društva i
- procjenu likvidnosti i financijske fleksibilnosti društva.

Kada se promatra financijski položaj posebice je važna struktura imovine, struktura obveza i kapitala te njihova međusobna povezanost i uvjetovanost.¹⁷ Račun dobiti i gubitka prikazuje uspješnost poslovanja poduzeća u određenom vremenskom razdoblju, odnosno financijski rezultat (dobit/gubitak) poslovanja koji se dobije uz pomoć svih prihoda i rashoda nastalih o promatranom obračunskom razdoblju. Ako je poduzeće ostvarilo više od prethodno uloženog, odnosno ako su prihodi veći od rashoda, ostvaren je pozitivan financijski rezultat (dobitak). S

¹⁵ Narodne novine (2018): Zakon o računovodstvu, Narodne novine d.d., Zagreb, br. 116/2018, čl. 19, st. 2.

¹⁶ Bilanca – definicija. Dostupno na: <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/B/Bilanca> [26.6. 2019.].

¹⁷ Deković, Ž. (2014): Analiza financijske ravnoteže hotelijerskih poduzeća na temelju bilančnih podataka, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/194101>, [26.6.2019.], str. 86.

druge strane, ako poduzeće mora uložiti više od onog što dobije iz nekog poslovnog procesa, tada je ostvaren negativan financijski rezultat (gubitak). Pritom prihodi nastaju kao posljedica povećanja imovine ili smanjenja obveza dok su rashodi posljedica trošenja, odnosno smanjenja imovine ili povećanja obveza.

2.3.1.2. Analiza financijskih izvještaja kreditnih institucija Republike Hrvatske

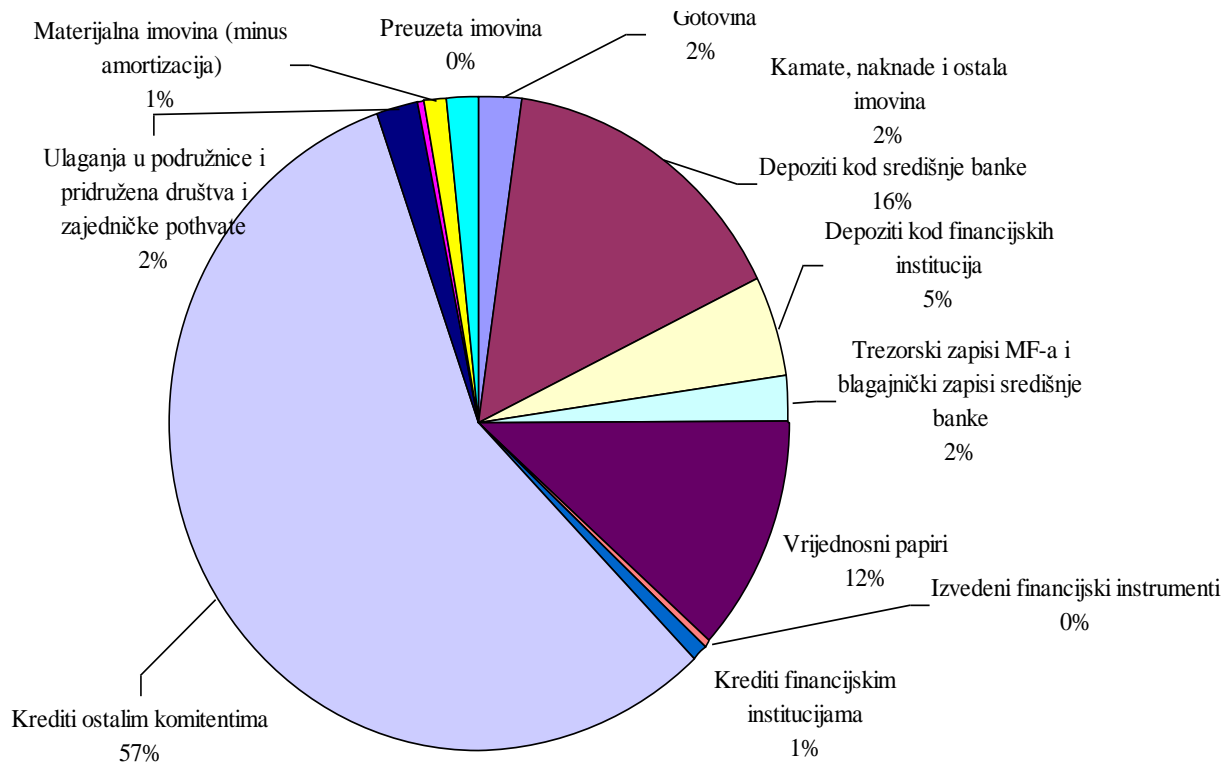
Analiza financijskih izvještaja kreditnih institucija Republike Hrvatske temeljena je na podacima HNB-a, odnosno na temelju agregiranog, nekonsolidiranog statističkog izvješća kreditnih institucija od 31.12.2017., a započeto je analizom bilance.

Tablica 1: Imovina kreditnih institucija RH na dan 31.12.2017. (u 000 kn)

IMOVINA	
Gotovina	8.448.711
Depoziti kod središnje banke	62.548.206
Depoziti kod financijskih institucija	20.154.922
Trezorski zapisi MF-a i blagajnički zapisi središnje banke	8.695.862
Vrijednosni papiri	47.300.710
Izvedeni financijski instrumenti	1.075.057
Kreditni financijskim institucijama	3.573.784
Kreditni ostalim komitentima	228.611.316
Ulaganja u podružnice i pridružena društva i zajedničke pothvate	8.524.676
Preuzeta imovina	1.096.997
Materijalna imovina (minus amortizacija)	4.222.602
Kamate, naknade i ostala imovina	6.895.368
<i>Manje: Ispravak vrijednosti za gubitke na skupnoj osnovi</i>	0
UKUPNO IMOVINA	401.148.209

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [26.6.2019.]

Jasniji prikaz imovine kreditnih institucija Republike Hrvatske daje grafikon 1.

Graf 1: Imovina kreditnih institucija RH na dan 31.12.2017.

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [27.6.2019.]

Iz prethodne tablice i grafikona može se uočiti da daleko najveći udio imovine predstavljaju krediti ostalim komitentima koji čine više od polovice ukupne imovine. Nakon njih slijede depoziti kod središnje banke sa 16%, vrijednosni papiri s 12% te depoziti kod financijskih institucija s 5%. Ostale stavke zauzimaju manje udjele u ukupnoj imovini promatranih kreditnih institucija.

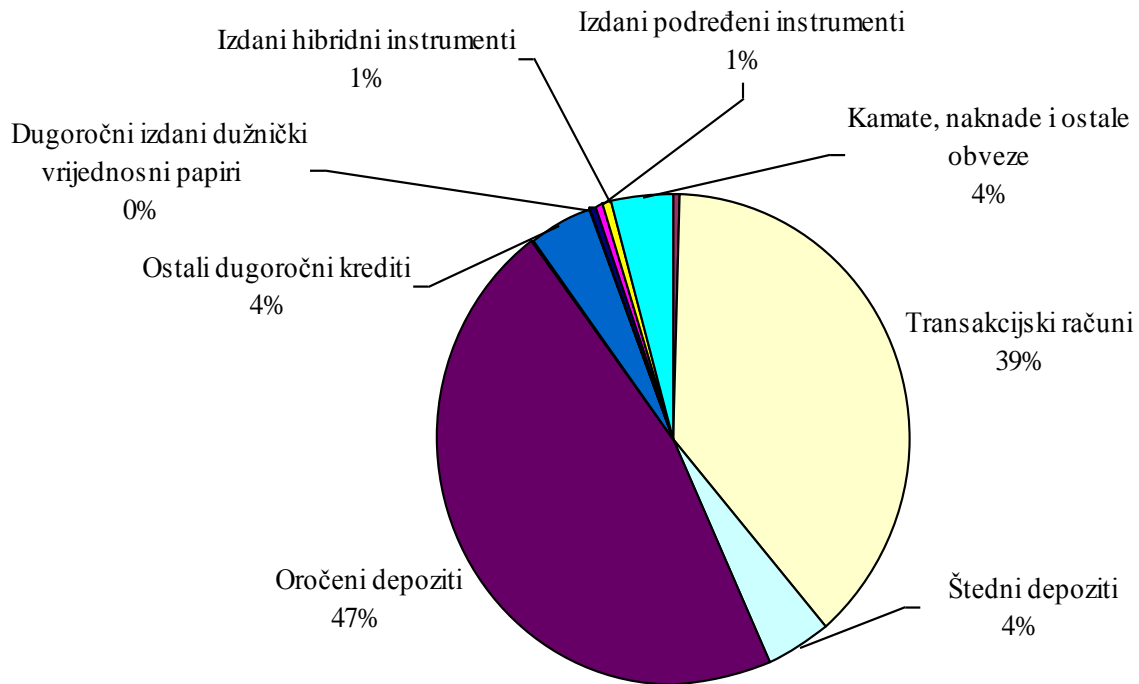
Nakon analize aktive, odnosno imovine, slijedi uvid u pasivu kreditnih institucija u Hrvatskoj, koja se sastoji od obveza i kapitala. U tablici 2 i grafikonu 2 prikazane su obveze kreditnih institucija Republike Hrvatske na dan 31.12.2017. godine.

Tablica 2: Obveze kreditnih institucija RH na dan 31.12.2017. (u 000 kn)

OBVEZE	
Kreditni od financijskih institucija	0
Kratkoročni krediti	367.682
Dugoročni krediti	1.274.573
Depoziti	0
Transakcijski računi	131.762.555
Štedni depoziti	14.922.791
Oročeni depoziti	158.617.039
Ostali krediti	0
Kratkoročni krediti	1.209.784
Dugoročni krediti	14.005.918
Izvedeni financijski instrumenti i druge financijske obveze kojima se trguje	932.870
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0
Kratkoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	0
Dugoročni izdani dužnički vrijednosni papiri	429.823
Izdani podređeni instrumenti	2.370.151
Izdani hibridni instrumenti	2.169.296
Kamate, naknade i ostale obveze	13.811.247
UKUPNO OBVEZE	341.873.728

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [27.6.2019.]

Iz prethodne tablice i grafikona vidljivo je da najveći iznos obveza zauzimaju oročeni depoziti s 47% i transakcijski računi s udjelom od 39%. Nešto značajniji udio zauzimaju i kamate, naknade i ostale obveze, štedni depoziti i ostali dugoročni depoziti s 4%. Ostale stavke zauzimaju gotovo neznačajne iznose u obvezama kreditnih institucija.

Graf 2: Obveze kreditnih institucija RH na dan 31.12.2017.

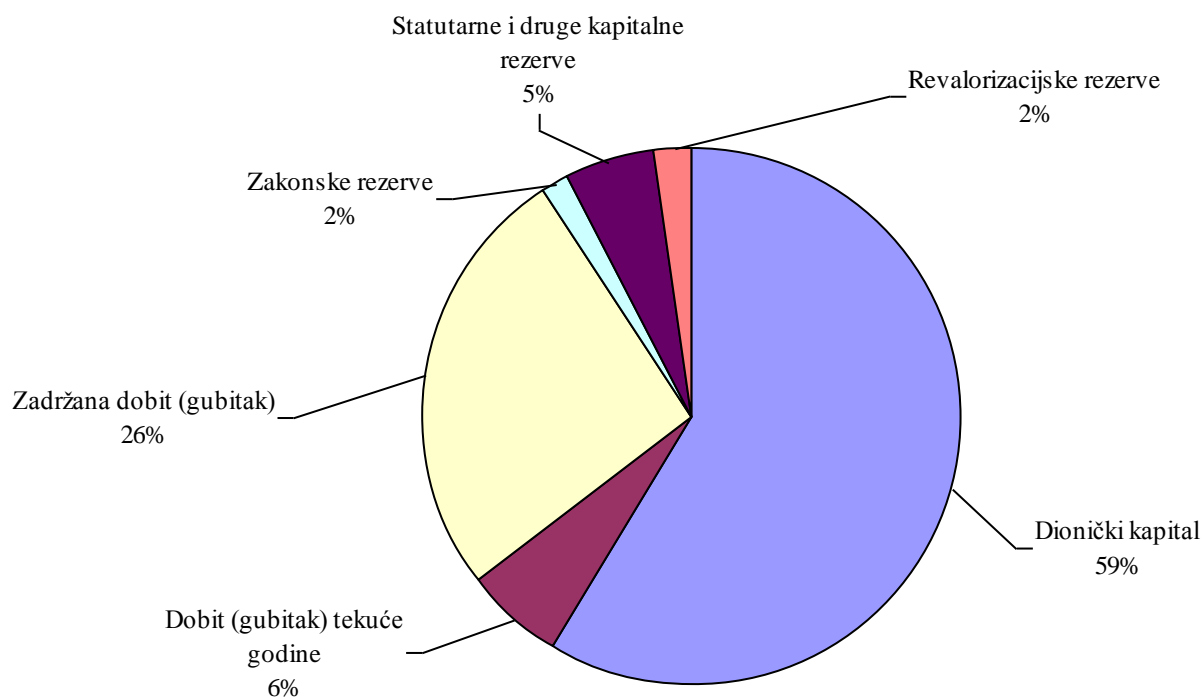
Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [28.6.2019.]

Drugi dio pasive – kapital, prikazan je u tablici 3 i na grafikonu 3.

Tablica 3: Kapital kreditnih institucija Republike Hrvatske na dan 31.12.2017. (u 000 kn)

KAPITAL	
Dionički kapital	34.792.824
Dobit (gubitak) tekuće godine	3.409.159
Zadržana dobit (gubitak)	15.695.037
Zakonske rezerve	933.531
Statutarne i druge kapitalne rezerve	3.176.520
Revalorizacijske rezerve	1.273.142
Dobit (gubitak) prethodne godine	-5.733
UKUPNO KAPITAL	59.274.481

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [29.6.2019.]

Graf 3: Kapital kreditnih institucija RH na dan 31.12.2017.

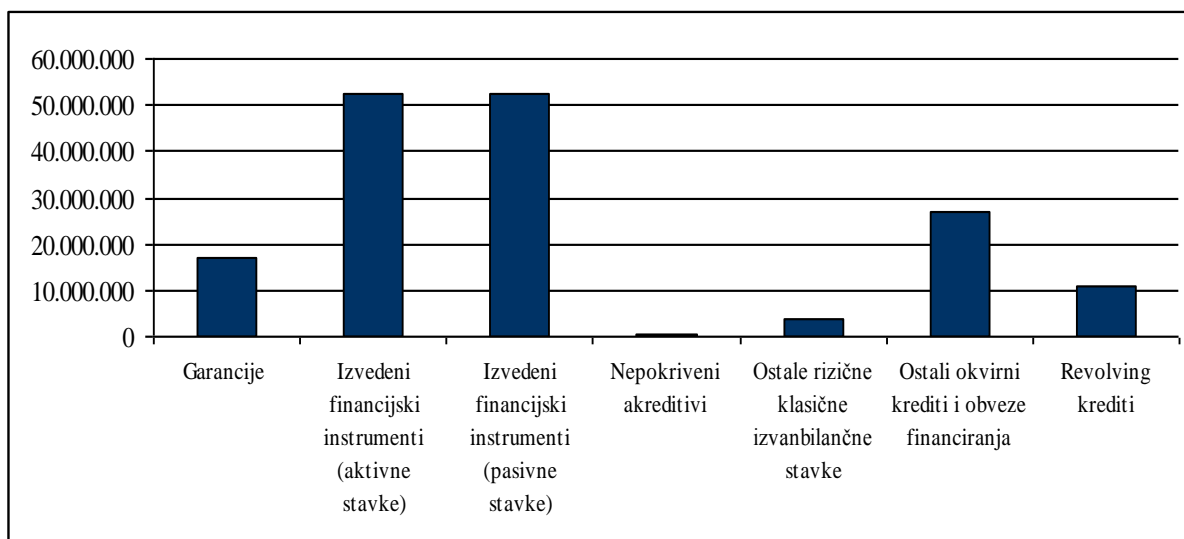
Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [29.6.2019.]

Promatrajući kapital kreditnih institucija Republike Hrvatske vidljivo je da daleko najveći udio zauzimaju dionički kapital s 59% i zadržana dobit (gubitak) s udjelom od 29%. Nakon navedenih stavki slijedi dobit (gubitak) tekuće godine sa 6% te statutarne i druge kapitalne rezerve s 5%. Ostale stavke zauzimaju neznčajne udjele koji se kreću oko 2%. Tablica 4 i grafikon 4 prikazuju izvanbilančne stavke kreditnih institucija na kraju 2017.

Tablica 4: Izvanbilančne stavke kreditnih institucija (u 000 kn)

Garancije	17.153.341
Nepokriveni akreditivi	608.464
Mjениčna jamstva	0
Akceptirane mjenice	0
Revolving krediti	10.979.089
Okvirni maržni krediti	0
Ostali okvirni krediti i obveze financiranja	27.024.868
Ostale rizične klasične izvanbilančne stavke	3.669.789
Ukupno klasične izvanbilančne stavke	59.435.552
Izvedeni financijski instrumenti (aktivne stavke)	52.405.576
Izvedeni financijski instrumenti (pasivne stavke)	52.378.543
Ukupno ugovorena vrijednost izvedenih financijskih instrumenata	104.784.119

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [30.6.2019.]

Graf 4: Izvanbilančne stavke kreditnih institucija (u 000 kn)

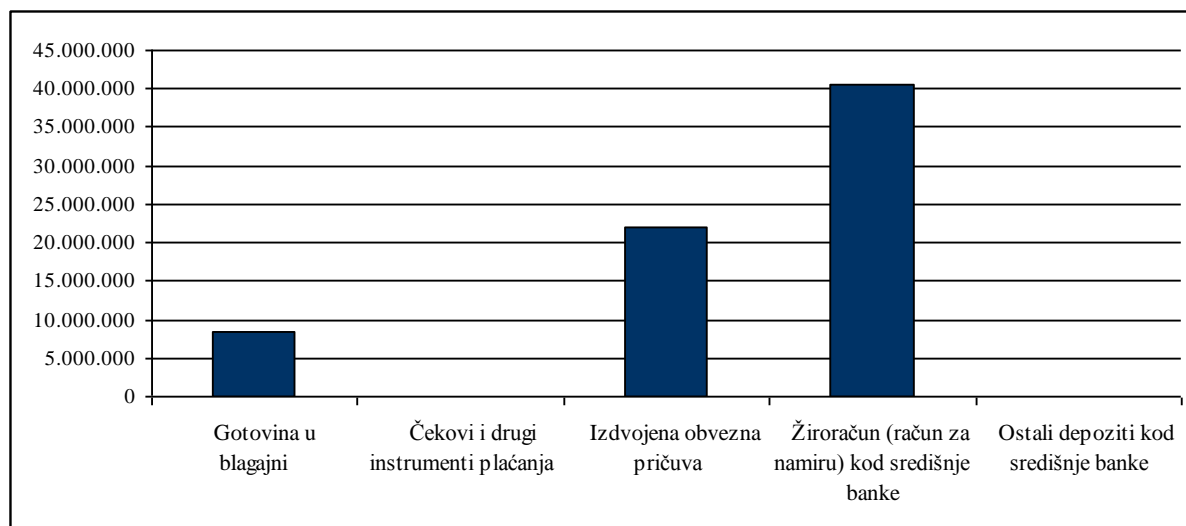
Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [1.7.2019.]

Vidljivo je da kod izvanbilančnih stavki kreditnih institucija najveći udio zauzimaju izvedeni finansijski instrumenti (aktivne i pasivne stavke) te ostali okvirni krediti i obveze financiranja dok je najmanji udio nepokrivenih akreditiva. Tablica 5 i grafikon 5 prikazuju gotovinu i depozite kreditnih institucija kod središnje banke.

Tablica 5: Gotovina i depoziti kreditnih institucija kod središnje banke

GOTOVINA I DEPOZITI KOD SREDIŠNJE BANKE	
Gotovina	
Gotovina u blagajni	8.446.159
Čekovi i drugi instrumenti plaćanja	
Kreditne institucije	2.552
Inozemne financijske institucije	0
Ukupno gotovina	8.448.711
Depoziti kod središnje banke	
Izdvojena obvezna pričuva	22.084.247
Žiroračun (račun za namiru) kod središnje banke	40.432.658
Ostali depoziti kod središnje banke	31.302
Ukupno depoziti kod središnje banke	62.548.206

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [1.7.2019.]

Graf 5: Gotovina i depoziti kreditnih institucija kod središnje banke (u 000 kn)

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [2.7.2019.]

Kada se promatra gotovina i depoziti kreditnih institucija Republike Hrvatske kod središnje banke vidljivo je da najveći udio zauzima žiroračun te izdvojena obvezna pričuva.

2.3.2. Pokazatelji uspješnosti poslovanja

U praksi se najčešće kao pokazatelji uspješnosti poslovanja koriste pokazatelji povrata na imovinu i kapital te profitna marža.

Tablica 6: Pokazatelji uspješnosti poslovanja

NAZIV POKAZATELJA	BROJNIK	NAZIVNIK
Neto profitna marža	neto dobit	prihod od prodaje
Povrat na ukupnu imovinu – ROA	operativni dobitak	ukupna aktiva
Povrat na ukupni kapital - ROE	dobitak poslije oporezivanja	ukupni vlastiti kapital

Izvor: Horvat Jurjec, K. (2011): Analiza financijskih izvještaja pomoću financijskih pokazatelja, RRIF br. 7/11., str. 25-26.

Profitna marža je odnos između dobiti i ostvarenog prihoda od prodaje poduzeća, tj. prikazuje dio od ostvarene svake jedinice prihoda koji pripada vlasnicima poduzeća ili ostaje poduzeću kao zadržana dobit. Povrat na ukupnu imovinu (ROA) je pokazatelj kojim se prikazuje ostvarenje profita po svakoj jedinici imovine. Povrat na ukupni kapital (ROE) predstavlja omjer ostvarene neto dobiti i kapitala poduzeća te prikazuje ostvarenu dobit po svakoj jedinici uloženog kapitala.

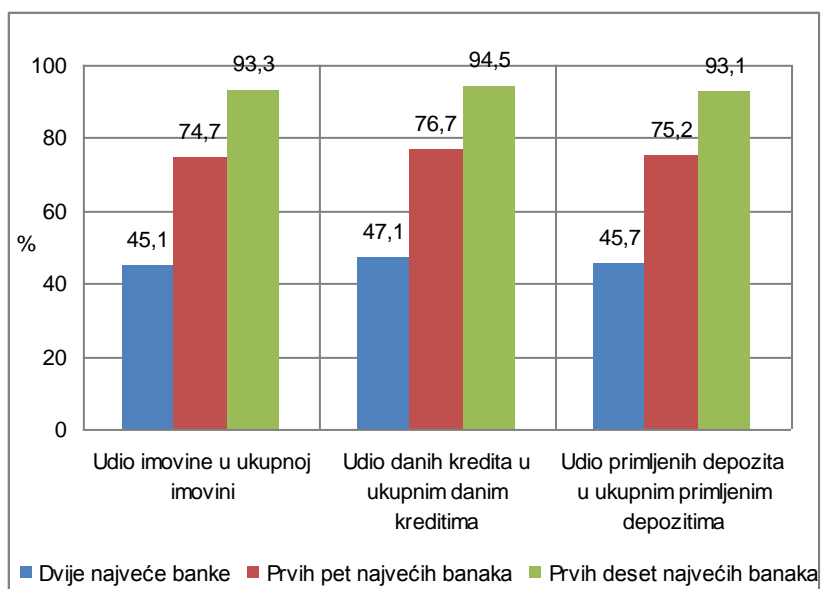
Dakle, pri izračunu financijskih pokazatelja jedna ekonomska veličina se stavlja u odnos s drugom ekonomskom veličinom, a svrha računanja i formiranja financijskih pokazatelja je stvaranje informacijske podloge potrebne za donošenje određenih poslovnih odluka. U nastavku ovog rada prikazuje se uspješnost poslovanja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj putem pokazatelja. Izračunom financijskih pokazatelja svakako se može pridonijeti povećanju kvalitete poslovanja. Tablica 7 i grafikon 6 prikazuju udjele imovine, kredita i

depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka, na dan 30. lipnja 2017.

Tablica 7: Udjeli imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka, na dan 30. lipnja 2017.

	Udio imovine u ukupnoj imovini	Udio danih kredita u ukupnim danim kreditima	Udio primljenih depozita u ukupnim primljenim depozitima
Dvije najveće banke	45,1	47,1	45,7
Prvih pet najvećih banaka	74,7	76,7	75,2
Prvih deset najvećih banaka	93,3	94,5	93,1

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [3.7.2019.]

Graf 6: Udjeli imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka, na dan 30. lipnja 2017.

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [4.7.2019.]

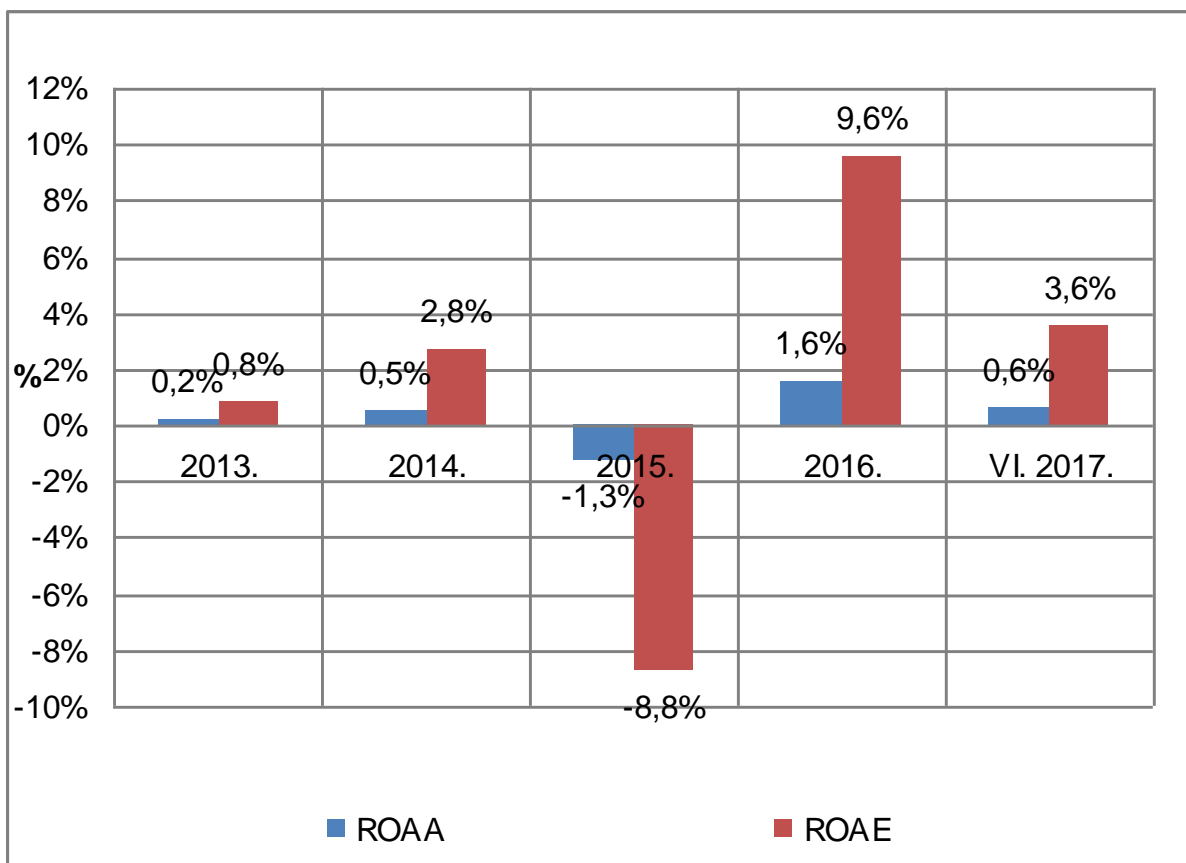
Iz prethodne tablice i grafikona može se uočiti da deset najvećih banaka zauzima više od 93% udjela imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka, dok dvije najveće banke zauzimaju približno 50% udjela u promatranim stavkama. Iz navedenog se može uočiti da na bankovnom tržištu dominira nekoliko najvećih banaka.

Proučavajući profitabilnost prosječne imovine (ROAA) i profitabilnost prosječnoga kapitala (ROAE) banaka (tablica 7 i grafikon 7) vidljivo je da se negativne stope bilježe u 2015. godini, dok najveće stope ostvarene su u 2016. godini.

Tablica 8: Profitabilnost prosječne imovine (ROAA) i profitabilnost prosječnoga kapitala (ROAE) banaka

	2013.	2014.	2015.	2016.	VI. 2017.
ROAA (Profitabilnost prosječne imovine)	0,2%	0,5%	-1,3%	1,6%	0,6%
ROAE (Profitabilnost prosječnog kapitala)	0,8%	2,8%	-8,8%	9,6%	3,6%

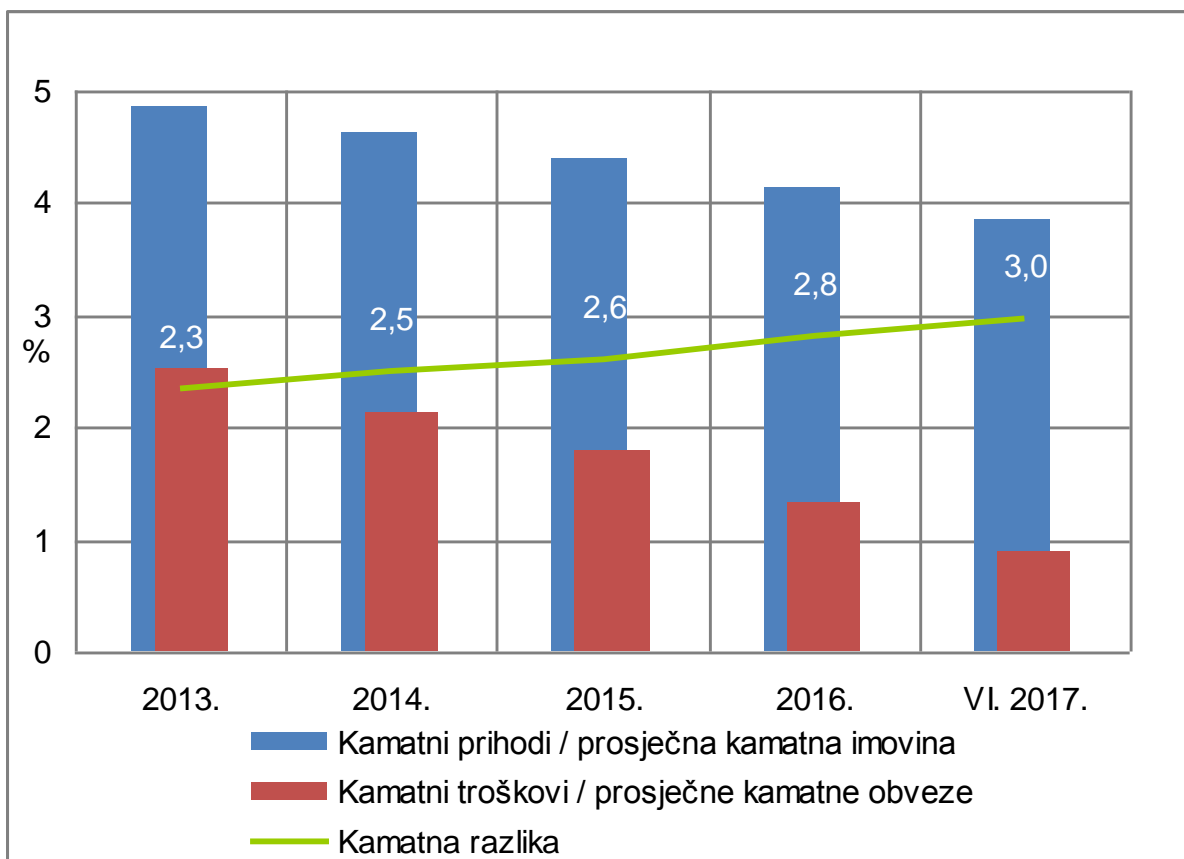
Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [5.7.2019.]

Graf 7: Profitabilnost prosječne imovine (ROAA) i profitabilnost prosječnoga kapitala (ROAE) banaka

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [5.7.2019.]

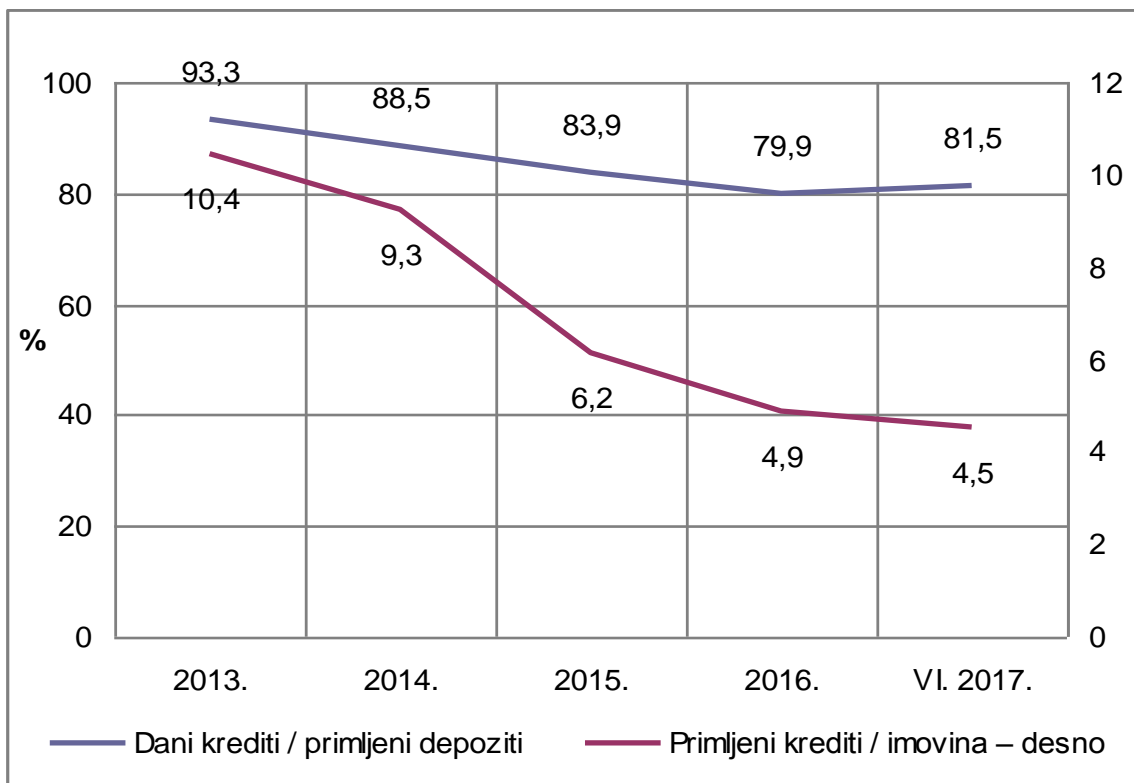
Kamatna razlika kreditnih institucija RH od 2013. do lipnja 2017. prikazana je na grafikonu 8. Može se uočiti da su kamatni prihodi kroz svaku od promatranih godina veći od kamatnih troškova što ukazuje na uspješnost poslovanja banaka s aspekta kamatne razlike.

Graf 8: Kamatna razlika kreditnih institucija RH od 2013. do lipnja 2017.

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [6.7.2019.]

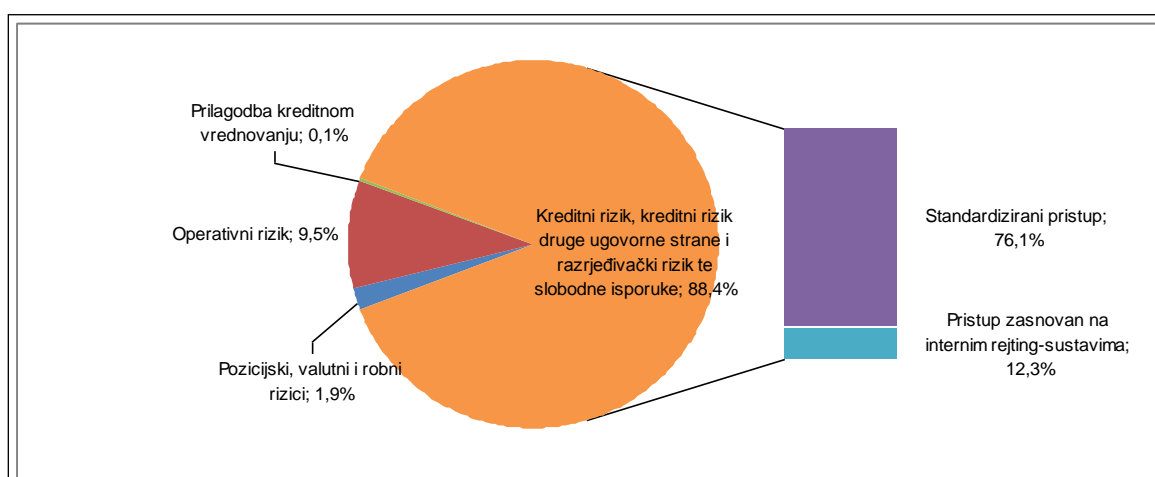
Proučavajući pokazatelje likvidnosti (grafikon 9) uočava se negativan trend. Naime, vidljiv je pad danih kredita i primljenih depozita, no još je izraženiji pad primljenih kredita kroz promatrano razdoblje.

Graf 9: Pokazatelji likvidnosti RH od 2013. do lipnja 2017.

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [7.7.2019.]

Promatrajući strukturu ukupne izloženosti banaka riziku na dan 30.6.2017., prema očekivanjima, najveći je kreditni rizik, nakon čega slijedi operativni rizik te pozicijski, valutni i robni rizici s najmanjim udjelom u promatranoj strukturi.

Graf 10: Struktura ukupne izloženosti banaka riziku na dan 30.6.2017.

Izvor: Obrada autora prema: HNB - Agregirano, nekonsolidirano statističko izvješće kreditnih institucija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/793c1315-6eb3-47df-8b9d-a6b19cdaa422>, [9.7.2019.]

3. ANALIZA PRIHODA I PROFITABILNOSTI KREDITNIH INSTITUCIJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Izvori podataka

Empirijsko istraživanje temelji se na podacima kreditnih institucija koje imaju odobrenje za rad i posluju u Republici Hrvatskoj (tablica 9.).

Tablica 9: Popis kreditnih institucija u RH

Vrsta financijske institucije	Naziv
Banka	Addiko Bank d.d., Zagreb
Banka	Banka Kovanica d.d., Varaždin
Banka	Croatia banka d.d., Zagreb
Banka	Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka
Banka	Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb
Banka	Imex banka d.d., Split
Banka	Istarska kreditna banka Umag d.d., Umag
Banka	Jadranska banka d.d., Šibenik
Banka	J&T banka d.d., Varaždin
Banka	Karlovačka banka d.d., Karlovac
Banka	KentBank d.d., Zagreb
Banka	Kreditna banka Zagreb d.d., Zagreb
Banka	OTP banka Hrvatska d.d., Zadar
Banka	Partner banka d.d., Zagreb
Banka	Podravska banka d.d., Koprivnica
Banka	Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb
Banka	Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb
Banka	Samoborska banka d.d., Samobor
Banka	Sberbank d.d., Zagreb
Banka	Slatinska banka d.d., Slatina
Banka	Splitska banka d.d., Split
Banka	Veneto banka d.d., Zagreb
Banka	Zagrebačka banka d.d., Zagreb
Štedionica	HPB-Stambena štedionica d.d., Zagreb
Štedionica	PBZ stambena štedionica d.d., Zagreb
Štedionica	Raiffeisen stambena štedionica d.d., Zagreb
Štedionica	Wüstenrot stambena štedionica d.d., Zagreb

Izvor: Hrvatska narodna banka, Temeljne funkcije, Supervizija, Popis kreditnih institucija. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/popis-kreditnih-institucija> [10. kolovoza 2018.].

Prikupljeni su podatci o:

- ukupno kapital (u kn)
- depoziti kod kreditnih institucija (u kn)
- dobit/gubitak tekuće godine (u kn)
- kamatni prihodi (u kn)
- krediti financijskim institucijama (u kn)
- krediti ostalim komitentima (u kn)
- nerealizirani dobitak (gubitak) s osnove vrijednosnog usklađenja financijske imovine (u kn)
- statutarne i ostale kapitalne rezerve (u kn)
- ukupni prihod (u kn)
- ukupno imovina (u kn)
- zakonske rezerve (u kn).

Kao izvor podataka korištena je baza podataka Poslovna.hr. Prikupljeni su podatci o poslovanju u petogodišnjem razdoblju od 2013 do 2017.

3.2. Kretanje uspješnosti poslovanja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj

Tablica 10: Prosječne vrijednosti računovodstvenih kategorija i pokazatelja uspješnosti poslovanja

Godina	ROA	ROE	NPM	Imovina (mlrd)	Rezerve (mlrd)	Vrijednosna usklađivanja (mlrd)	Kreditna aktivnost (mlrd)	Udio kamatnih prihoda
2013	0.5803	0.0089	0.1363	15.3463	0.3439	0.0133	9.9400	0.8082
2014	0.5794	0.0052	0.0907	15.7477	0.3017	0.0195	9.5324	0.8149
2015	0.0517	0.0142	0.2712	15.6720	0.3139	0.0337	9.3478	0.8016
2016	0.1031	0.0036	0.1002	15.5626	0.3102	0.0270	9.0107	0.7981
2017	0.0241	0.0004	0.0002	15.6955	0.3081	0.0345	8.5799	0.7682

Izvor: Obrada autora.

Iz tablice se može uočiti da je prosječna vrijednost ROA pokazatelja uspješnosti u promatranom razdoblju bilježila pad vrijednosti, dok prosječna vrijednost ostala dva pokazatelja uspješnosti bilježi oscilaciju u promatranom razdoblju. Prosječna vrijednost imovine financijskih institucija je rasla. Zanimljivo je zamijetiti da je udio kamatnih prihoda u ukupnim prihodima bilježio pad vrijednosti u svakom narednom razdoblju.

3.3. Testiranje hipoteza

H1 ... Zbog trenda pada kamatnih stopa u Europskoj uniji dolazi do pada udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima banaka.

Hipotezom se pretpostavlja da pad kamatnih stopa dovodi do pada kamatnih prihoda banaka, zbog čega njihov relativan značaj u ukupnom prihodu opada. Kao kontrolna varijabla koristi se kreditna aktivnost banaka. Hipoteza se testira na temelju prikupljenih podataka gdje se godinama dodjeljuju vrijednosti godina, i to:

2013 = 1

2014 = 2

2015 = 3

2016 = 4

2017 = 5

koje su dodijeljene podacima svakoj promatranj financijskoj instituciji. Budući da je visina kamatnih prihoda funkcija kreditne aktivnosti banaka, kao pokazatelj kamatnih prihoda koristi se omjer ostvarenih kamatnih prihoda i kreditiranja ostalih komitenata (nefinancijske institucije). Razlog odabira varijable kredita nefinancijskim komitentima je poslovne prirode gdje financijske institucije međusobno posuđuju sredstva po uvjetima koji nisu nužno tržišni uvjeti, dok je tema ovog rada utvrditi odraz trenda pada kamatnih stopa na kamatne prihode. Usljed dodjeljivanja rang vrijednosti promatranim godinama primjereno je korištenje Spearmanove korelacije.

Tablica 11: Korelacija

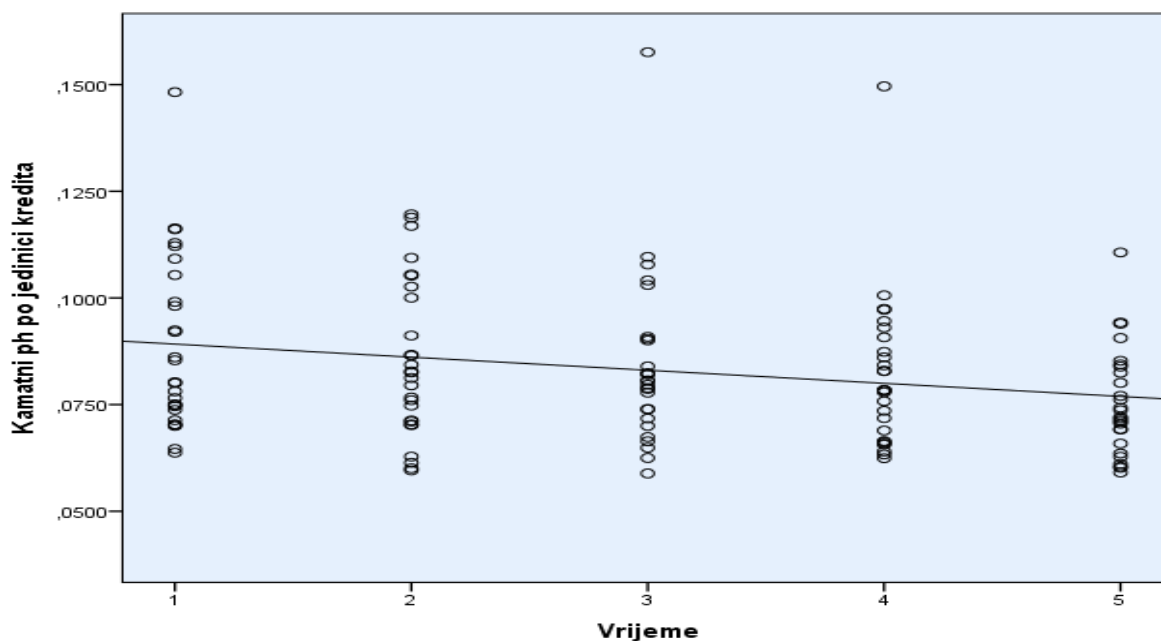
Correlations

		Vrijeme	Kamatni ph po jedinici kredita
Vrijeme	Correlation Coefficient	1,000	-,233**
	Sig. (2-tailed)	.	,006
	N	135	135
Spearman's rho	Correlation Coefficient	-,233**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,006	.
	N	135	135

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Izvor: Obrada autora.

Iz tablice korelacije može se utvrditi postojanje statistički značajne negativne povezanosti između kretanja ranga vremena i ostvarenih kamatnih prihoda po jedinici kreditnog plasmana. Dakle, svaka naredna godina je povezana s padom kamatnih prihoda po jedinici kredita. Koeficijent korelacije ($r = -0,233$) je statistički značajan pri empirijskoj razini signifikantnosti 0,006. Povezanost je prikazana i dijagramom rasipanja.

Graf 11: Dijagram rasipanja

Izvor: Obrada autora.

Negativan smjer korelacijskog pravca upućuje na negativnu tendenciju kamatnog prihoda po jedinici kredita. Temeljem prezentiranog hipoteza se prihvaća kao istinita.

H2 ... Zbog pada kamatnog prihoda dolazi do pada profitabilnosti banaka.

Hipotezom se pretpostavlja da će banke zbog pada kamatnih prihoda bilježiti pad profitabilnosti gdje se kao kontrolne varijable koriste ispravak vrijednosti i rezerviranja banaka te kreditna aktivnost banaka. Pri tome se definiraju tri modela, a uspješnost poslovanja je:

f (kamatni prihodi; ispravak vrijednosti; rezerviranja, kreditna aktivnost).

Zbog heterogenosti financijskih institucija koriste se omjerne vrijednosti (tablica 12.).

Tablica 12: Korištene varijable pri testiranju hipoteza

Naziv pokazatelja	Mjerna jedinica	Izvor
Uspješnost	Neto dobit/imovina (ROA)	Poslovna.hr
Uspješnost 2	Neto dobit/kapital (ROE)	Poslovna.hr
Uspješnost 3	Neto dobit/prihod (NPM)	Poslovna.hr
rezerviranja	Rezerve/aktiva	Poslovna.hr
ispravak vrijednosti	Vrijednosna usklađivanja/aktiva	Poslovna.hr
kreditna aktivnost	Kredit ostalim komitentima/aktiva	Poslovna.hr
kamatni prihodi	Udio kamatnih prihoda u ukupnim prihodima	Poslovna.hr

Izvor: Poslovna.hr, obrada autora.

Model 1. Utjecaj pada kamatnih prihoda na neto profitnu maržu

Tablica 13: Utjecaj pada kamatnih prihoda na neto profitnu maržu

Model Summary^{b,c}

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,329 ^a	,109	,075	21,7262448

a. Predictors: (Constant), Udio kamatnih prihoda, Krediti ostalim komitentima/aktiva, Vrijednosna usklađivanja/aktiva, Rezerve/aktiva

b. Dependent Variable: NPM

c. Weighted Least Squares Regression - Weighted by Godina

Izvor: Obrada autora.

Vrijednost koeficijenta determinacije 0,109 znači da procijenjeni model tumači 10,90% sume kvadrata odstupanja vrijednosti neprofitne marže od aritmetičke sredine.

Tablica 14: Regresijski model

Coefficients^{a,b}

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1,014	,460		2,203	,030
Rezerve/aktiva	-7,321	2,739	-,252	-2,673	,009
¹ Vrijednosna usklađivanja/aktiva	-0,00004436	,000	-,178	-1,902	,060
Krediti ostalim komitentima/aktiva	-,017	,112	-,014	-,148	,883
Udio kamatnih prihoda	-1,244	,553	-,208	-2,250	,027

a. Dependent Variable: NPM

b. Weighted Least Squares Regression - Weighted by Godina

Izvor: Obrada autora.

Iz tablice se može utvrditi postojanje statistički značajnog utjecaja udjela kamatnih prihoda na neto profitnu maržu. Riječ je o negativnom utjecaju, odnosno financijske institucije koje imaju veći udio kamatnih prihoda u ukupnim prihodima ostvarivat će nižu neto profitnu maržu poslovanja. Parametar je statistički značajan (emp. $P=0,027$). Statistički značajan negativan utjecaj utvrđen je i za omjer rezervi i aktive (emp $p=0,009$) te udjela vrijednosnog usklađivanja u aktivi gdje je parametar statistički značajan tek pri razini signifikantnosti od 10% (emp. p vrijednost 0,06). Utjecaj udjela kredita ostalim komitentima nije statistički značajan (emp $p =0,883$).

Problem koji daje nepristrane, konzistentne i efikasne parametre ne bi smio uz ostale uvjete imati niti problem multikolinearnosti. Postojanje problema multikolinearnosti testira se VIF pokazateljem. VIF vrijednosti manje od 5 utvrđene su za sve varijable, te se može donijeti zaključak da model nema problem multikolinearnosti. Statistička značajnost modela kao cjeline testira se ANOVA testom (tablica 15.).

Tablica 15: ANOVA test

ANOVA^{a,b}

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	6091,569	4	1522,892	3,226	,015 ^c
Residual	50035,149	106	472,030		
Total	56126,718	110			

a. Dependent Variable: NPM

b. Weighted Least Squares Regression - Weighted by Godina

c. Predictors: (Constant), Udio kamatnih prihoda, Krediti ostalim komitentima/aktiva,

Vrijednosna usklađivanja/aktiva, Rezerve/aktiva

Izvor: Obrada autora.

Na temelju empirijske F vrijednosti 3,226 može se donijeti zaključak da je model kao cjelina statistički značajan, odnosno da u modelu postoje statistički značajni parametri. Zaključak je donesen na temelju empirijske p vrijednosti 0,015. Problem heteroskedastičnosti testira se

Spearmanovom korelacijom između nezavisnih varijabli i nestandardiziranog rezidualnog odstupanja.

Tablica 16: Spearmanova korelacija

		Unstandardized Residual
Rezerve/aktiva	Correlation Coefficient	,130
	Sig. (2-tailed)	,145
	N	111
Vrijednosna usklađivanja/aktiva	Correlation Coefficient	-,151
	Sig. (2-tailed)	,114
	N	111
Kreditni ostalim komitentima/aktiva	Correlation Coefficient	-,014
	Sig. (2-tailed)	,886
	N	111
Udio kamatnih prihoda	Correlation Coefficient	,074
	Sig. (2-tailed)	,442
	N	111

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Izvor: Obrada autora.

Iz korelacijske matrice može se utvrditi da niti jedna varijabla nije povezana s kretanjem nestandardiziranog reziduala (emp. p vrijednosti > 0,10), te se može donijeti zaključak da problem heteroskedastičnosti nije prisutan u modelu.

Model 2. Utjecaj pada kamatnih prihoda na ROA

Tablica 17: Utjecaj pada kamatnih prihoda kamatnih na ROA

Model Summary^{b,c}

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,077 ^a	,006	-,022	68,6494709

a. Predictors: (Constant), Udio kamatnih prihoda, Krediti ostalim

komitentima/aktiva, Vrijednosna usklađivanja/aktiva

b. Dependent Variable: ROA

c. Weighted Least Squares Regression - Weighted by Godina

Izvor: Obrada autora.

Vrijednost koeficijenta determinacije 0,06 znači da procijenjeni model tumači 0,6% sume kvadrata odstupanja vrijednosti neprofitne marže od aritmetičke sredine. Pri procjeni modela je ispuštena varijabla rezerviranja zbog problema multikolinearnosti.

Tablica 18: Regresijski model

Coefficients^{a,b}

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	-,778	1,421		-,547	,586
1 Vrijednosna usklađivanja/aktiva	-3,347E-005	,000	-,045	-,463	,645
Kreditni ostalim komitentima/aktiva	,005	,353	,001	,014	,989
Udio kamatnih prihoda	1,095	1,739	,061	,630	,530

a. Dependent Variable: ROA

b. Weighted Least Squares Regression - Weighted by Godina

Izvor: Obrada autora.

Iz tablice se može utvrditi da parametar uz niti jednu nezavisnu varijablu nije statistički značajan, te da ne postoji niti statistički značajan utjecaj promjene udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima.

Tablica 19: Testiranje problema multikolinearnosti

Coefficients^{a,b}

Model	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
(Constant)		
1 Vrijednosna usklađivanja/aktiva	,995	1,005
Krediti ostalim komitentima/aktiva	,997	1,003
Udio kamatnih prihoda	,996	1,004

a. Dependent Variable: ROA

b. Weighted Least Squares Regression - Weighted by Godina

Izvor: Obrada autora.

Postojanje problema multikolinearnosti testira se VIF pokazateljem. VIF vrijednosti manje od 5 su utvrđene za sve varijable, te se može donijeti zaključak da model nema problem multikolinearnosti.

Tablica 20: ANOVA testANOVA^{a,b}

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	3042,228	3	1014,076	,215	,886 ^c
	Residual	504264,235	107	4712,750		
	Total	507306,463	110			

a. Dependent Variable: ROA

b. Weighted Least Squares Regression - Weighted by Godina

c. Predictors: (Constant), Udio kamatnih prihoda, Krediti ostalim komitentima/aktiva, Vrijednosna usklađivanja/aktiva

Izvor: Obrada autora.

Na temelju empirijske F vrijednosti 0,215 može se donijeti zaključak da model kao cjelina nije statistički značajan, odnosno da u modelu ne postoje statistički značajni parametri. Zaključak je donesen na temelju empirijske p vrijednosti 0,886. Problem heteroskedastičnosti testira se Spearmanovom korelacijom između nezavisnih varijabli i nestandardiziranog rezidualnog odstupanja (tablica 21.).

Tablica 21: Spearmanova korelacija**Correlations**

		Unstandardized Residual
Rezerve/aktiva	Correlation Coefficient	,127*
	Sig. (2-tailed)	,114
	N	111
Vrijednosna usklađivanja/aktiva	Correlation Coefficient	,174
	Sig. (2-tailed)	,069
	N	111
Krediti ostalim komitentima/aktiva	Correlation Coefficient	,088
	Sig. (2-tailed)	,360
	N	111
Udio kamatnih prihoda	Correlation Coefficient	,13
	Sig. (2-tailed)	,287
	N	111

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Izvor: Obrada autora.

Iz korelacijske matrice može se utvrditi da niti jedna varijabla nije povezana s kretanjem nestandardiziranog reziduala (emp. p vrijednosti > 0,10) te se može donijeti zaključak da problem heteroskedastičnosti nije prisutan u modelu.

Model 3. Utjecaj pada kamatnih prihoda na povrat na uloženi kapital

Tablica 22: Utjecaj pada kamatnih prihoda na povrat na uloženi kapital

Model Summary^{b,c}

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,225 ^a	,050	,024	1,1897985

a. Predictors: (Constant), Udio kamatnih prihoda, Krediti ostalim

komitentima/aktiva, Vrijednosna usklađivanja/aktiva

b. Dependent Variable: ROE

c. Weighted Least Squares Regression - Weighted by Godina

Izvor: Obrada autora.

Vrijednost koeficijenta determinacije 0,05 znači da procijenjeni model tumači 0,5% sume kvadrata odstupanja vrijednosti neprofitne marže od aritmetičke sredine. Pri procjeni modela je ispuštena varijabla rezerviranja zbog problema multikolinearnosti.

Tablica 23: Regresijski model

Coefficients^{a,b}

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	,046	,025		1,873	,064
1 Vrijednosna usklađivanja/aktiva	-1,322E-006	,000	-,100	-1,054	,294
Kreditu ostalim komitentima/aktiva	,001	,006	,010	,102	,919
Udio kamatnih prihoda	-,066	,030	-,206	-2,184	,031

a. Dependent Variable: ROE

b. Weighted Least Squares Regression - Weighted by Godina

Izvor: Obrada autora.

Iz tablice se može utvrditi da parametar uz niti jednu nezavisnu varijablu nije statistički značajan te da ne postoji niti statistički značajan utjecaj promjene udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima. Problem koji daje nepristrane, konzistentne i efikasne parametre ne bi smio uz ostale uvjete imati niti problem multikolinearnosti. Postojanje problema multikolinearnosti testira se VIF pokazateljem.

Tablica 24: Testiranje problema multikolinearnosti

Coefficients^{a,b}

Model	Sig.	Collinearity Statistics	
		Tolerance	VIF
(Constant)	,064		
1 Vrijednosna usklađivanja/aktiva	,294	,995	1,005
Kreditni ostalim komitentima/aktiva	,919	,997	1,003
Udio kamatnih prihoda	,031	,996	1,004

a. Dependent Variable: ROE

b. Weighted Least Squares Regression - Weighted by Godina

Izvor: Obrada autora.

VIF vrijednosti manje od 5 utvrđene su za sve varijable te se može donijeti zaključak da model nema problem multikolinearnosti.

Tablica 25: ANOVA test

ANOVA^{a,b}

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	8,051	3	2,684	1,896	,135 ^c
Residual	151,471	107	1,416		
Total	159,522	110			

a. Dependent Variable: ROE

b. Weighted Least Squares Regression - Weighted by Godina

c. Predictors: (Constant), Udio kamatnih prihoda, Krediti ostalim komitentima/aktiva, Vrijednosna usklađivanja/aktiva

Izvor: Obrada autora.

Na temelju empirijske F vrijednosti 1,896 može se donijeti zaključak da model kao cjelina nije statistički značajan, odnosno da u modelu ne postoje statistički značajni parametri. Zaključak je donesen na temelju empirijske p vrijednosti 0,135.

Tablica 26: Spearmanova korelacija**Correlations**

		Unstandardized Residual
Rezerve/aktiva	Correlation Coefficient	-,040
	Sig. (2-tailed)	,678
	N	111
Vrijednosna usklađivanja/aktiva	Correlation Coefficient	-,072
	Sig. (2-tailed)	,450
	N	111
Krediti ostalim komitentima/aktiva	Correlation Coefficient	,017
	Sig. (2-tailed)	,860
	N	111
Udio kamatnih prihoda	Correlation Coefficient	,104
	Sig. (2-tailed)	,131
	N	111

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Izvor: Obrada autora.

Iz korelacijske matrice može se utvrditi da niti jedna varijabla nije povezana s kretanjem nestandardiziranog reziduala (emp. p vrijednosti > 0,10) te se može donijeti zaključak da problem heteroskedastičnosti nije prisutan u modelu.

Temeljem prethodno prezentiranog hipoteza se djelomično prihvaća kao istinita.

H3 ... Male banke ostvaruju veće kamatne prihode po jedinici kredita u odnosu na velike banke.

Male banke uglavnom posluju na užem području te imaju individualan pristup klijentima. Hipotezom se pretpostavlja da će banke zbog manjeg portfelja teže koristiti ekonomiju

obujma, zbog čega će imati veće troškove po jedinici prihoda, zbog čega će ostvarivati viši kamatni prihod po jedinici kredita ali niže profitne marže od velikih banaka. Postojanje povezanosti između ostvarenih prihoda po jedinici kredita i veličine financijske institucije testira se korelacijom. Veličina financijske institucije mjerena je vrijednošću imovine.

Tablica 27: Korelacijska matrica

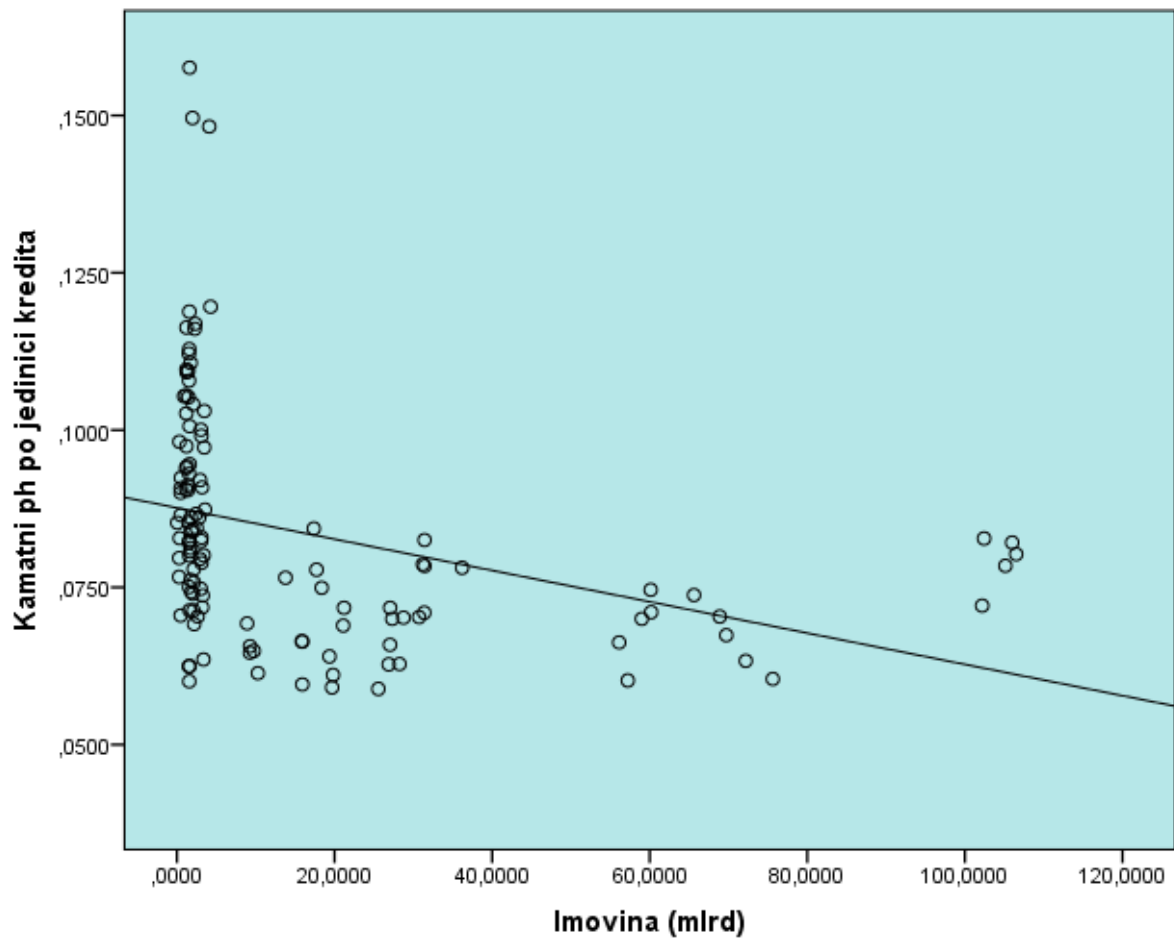
Correlations

		Kamatni ph po jedinici kredita	Imovina (mlrd)
Kamatni ph po jedinici kredita	Pearson Correlation	1	-,341 **
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	135	126
Imovina (mlrd)	Pearson Correlation	-,341 **	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	126	126

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Izvor: Obrada autora.

Vrijednost koeficijenta korelacije ($r=-0,341$) upućuje na zaključak da postoji statistički značajna negativna povezanost između kretanja vrijednosti imovine i kamatnih prihoda po jedinici kredita. Dakle, porast vrijednosti imovine (veličine financijske institucije) je praćen padom ostvarenog kamatnog prihoda po jedinici kredita. Koeficijent je statistički značajan pri empirijskoj razini signifikantnosti $<0,001$. Povezanost je prikazana i grafički dijagramom rasipanja (graf 12.).

Graf 12: Dijagram rasipanja

Izvor: Obrada autora.

Negativan nagib pravca upućuje na zaključak da je porast vrijednosti imovine praćen padom kamatnih prihoda po jedinici kapitala.

Nadovezujući se na rezultate hipoteze H2 testira se povezanost između veličine financijskih institucija i udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima.

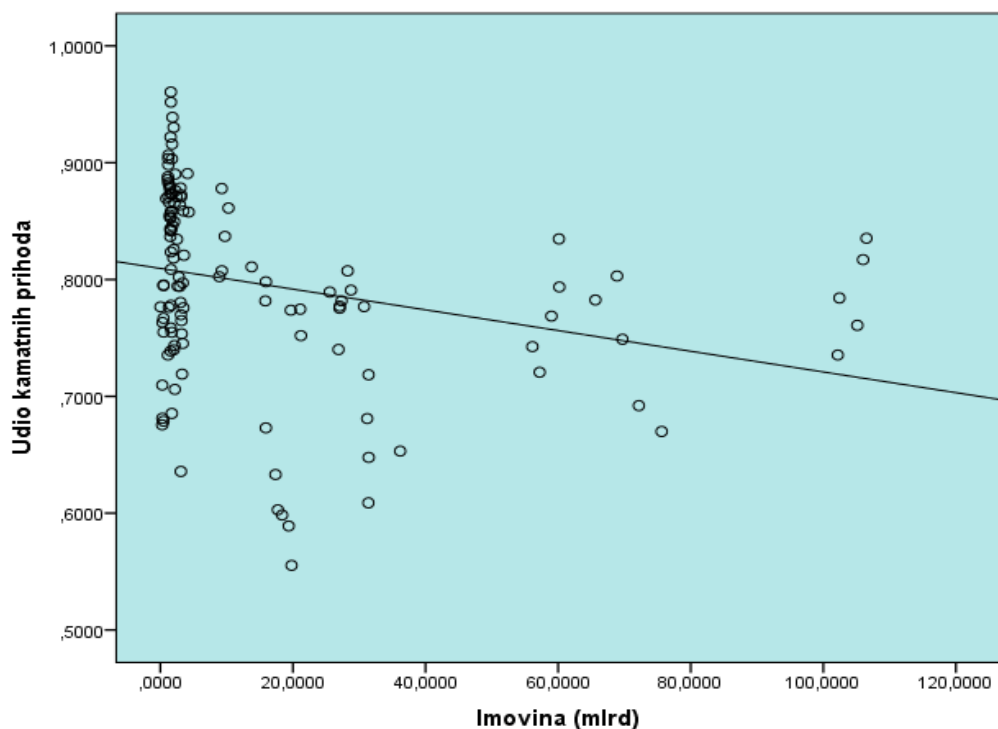
Tablica 28: Korelacijska matrica**Correlations**

		Udio kamatnih prihoda	Imovina (mlrd)
Udio kamatnih prihoda	Pearson Correlation	1	-,275**
	Sig. (2-tailed)		,002
	N	135	126
Imovina (mlrd)	Pearson Correlation	-,275**	1
	Sig. (2-tailed)	,002	
	N	126	126

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Izvor: Obrada autora.

Vrijednost koeficijenta korelacije ($r=-0,275$) upućuje na zaključak da postoji statistički značajna negativna povezanost između kretanja vrijednosti imovine i udjela kamatnih prihoda u ukupnim kamatnim prihodima. Dakle, porast vrijednosti imovine (veličine financijske institucije) je praćen padom udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima. Koeficijent je statistički značajan pri empirijskoj razini signifikantnosti 0,002. Povezanost je prikazana i grafički (graf 13.).

Graf 13: Dijagram rasipanja

Izvor: Obrada autora.

Negativan nagib pravca upućuje na zaključak da je porast vrijednosti imovine praćen padom udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima. U nastavku rada testira se veza između veličine banke i neto profitne marže kao pokazatelja uspješnosti poslovanja.

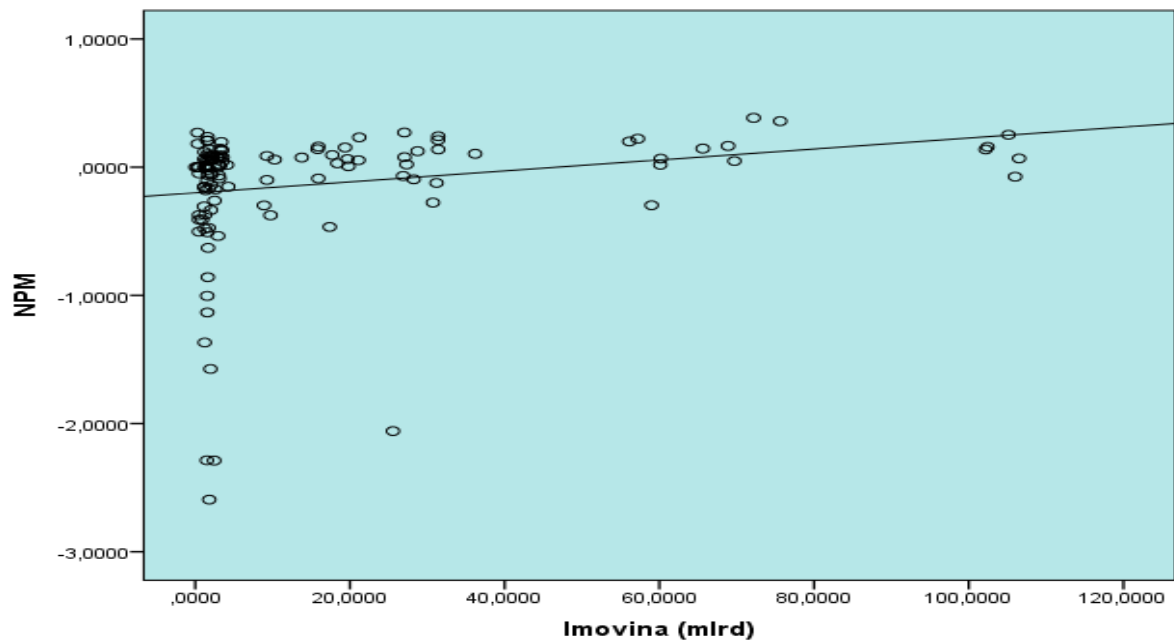
Tablica 29: Korelacijska matrica
Correlations

		NPM	Imovina (mlrd)
NPM	Pearson Correlation	1	,219*
	Sig. (2-tailed)		,014
	N	134	126
Imovina (mlrd)	Pearson Correlation	,219*	1
	Sig. (2-tailed)	,014	
	N	126	126

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Izvor: Obrada autora.

Vrijednost koeficijenta korelacije ($r=219$) upućuje na zaključak da postoji statistički značajna pozitivna povezanost između kretanja vrijednosti imovine i neto profitne marže. Dakle, porast vrijednosti imovine (veličine financijske institucije) je praćen porastom vrijednosti pokazatelja uspješnosti neto profitne marže. Koeficijent je statistički značajan pri empirijskoj razini signifikantnosti 0,014.

Graf 14: Dijagram rasipanja

Izvor: Obrada autora.

Pozitivan nagib pravca upućuje na zaključak da je porast vrijednosti imovine praćen rastom uspješnosti poslovanja mjerene pokazateljem neto profitne marže. Na temelju prethodno navedenog hipoteza 3 prihvaća se kao istinita.

4. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu rađena je analiza posljedica pada kamatnih stopa na financijskim tržištima na poslovanje banaka, a što se odražava i na financijski rezultat poslovanja. Prvom hipotezom je pretpostavljeno da zbog trenda pada kamatnih stopa u Europskoj uniji dolazi do pada udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima financijskih institucija gdje je kao kontrolna varijabla korištena kreditna aktivnost financijskih institucija. Testiranjem je utvrđeno postojanje statistički značajne negativne povezanosti između kretanja vremena i ostvarenja kamatnih prihoda po jedinici kredita, odnosno u svakom narednom razdoblju se očekuje pad kamatnog prihoda po jedinici kredita, čime je hipoteza dokazana kao istinita.

Nadalje, drugom hipotezom je pretpostavljeno da zbog pada kamatnih prihoda dolazi do pada profitabilnosti financijskih institucija mjerene financijskim pokazateljima ROA, ROE te neto profitne marže. Kao kontrolne varijable kretanja uspješnosti poslovanja korištene su varijable rezerviranja, ispravka vrijednosti te kreditne aktivnosti banaka. Zbog heterogenosti po veličini korišteni su omjeri između rezerviranja i imovine, ispravka vrijednosti i imovine te udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima. Testiranjem je utvrđeno da kretanje udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima ima negativan utjecaj na uspješnost poslovanja. Negativan utjecaj je pojašnjen u rezultatima treće hipoteze. Utjecaj udjela kamatnih prihoda na pokazatelje uspješnosti poslovanja ROA i ROE nije utvrđen. Hipoteza se djelomično prihvaća kao istinita.

Trećom hipotezom je pretpostavljeno da male banke ostvaruju veće kamatne prihode po jedinici kredita u odnosu na velike banke. Testiranje razlike u visini kamatnih prihoda po jedinici kredita kod malih banaka u odnosu na velike banke gdje je veličina mjerena visinom imovine testirano je korelacijom. Testiranjem je utvrđena statistički značajna negativna povezanost. Dakle, porastom veličine banke dolazi do statistički značajnog pada kamatnih prihoda po jedinici kredita, dok s druge strane je utvrđena povezanost između visine imovine i udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima, dok je utvrđena pozitivna povezanost između imovine i neto profitne marže te se hipoteza prihvaća kao istinita. Osvrćući se na negativan predznak utjecaja udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima na uspješnost poslovanja

mjereno profitnom maržom može se zaključiti da velike banke imaju manji udio kamatnih prihoda u ukupnim prihodima, dok s druge strane posluju uspješnije.

Ograničenje ovog rada je postojanje kratke serije podataka od svega 5 godina, gdje se duljina niza nastojala nadomjestiti upotrebom opservacija svih financijskih institucija za svaku promatranu godinu. U istraživačkom dijelu utvrđena je odgovarajuća veza između prihoda kreditnih institucija i kretanja kamatnih stopa, veza između profitabilnosti kreditnih institucija i kretanja kamatnih stopa i veza između veličine banaka i kamatnih marži. Analizirani i interpretirani rezultati mogu biti od koristi za prikaz stanja kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj, projekcija trendova kretanja i kao podloga za daljnja istraživanja na tu temu.

LITERATURA

1. Belak, V. (1995): Menadžersko računovodstvo, RRiF, Zagreb.
2. Belak, V. (2014): Analiza poslovne uspješnosti: 130 ključnih pokazatelja, performanse i mjerila za kontroling, Zagreb.
3. Bešvir B. (2008): Kako čitati i analizirati financijske izvještaje, RRiF, Zagreb.
4. European Central Bank. (2010). Beyond ROE - How to measure bank performance. Frankfurt: European Central Bank.
5. Hrvatska narodna banka, [Internet], raspoloživo na: www.hnb.hr [26.06.2019.].
6. Hrvatska udruga banaka, (2017): HUB pregled, Hrvatska udruga banaka. Zagreb, broj 3.
7. Bilten o bankama (2018), [Internet], raspoloživo na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/2020824/hbilten-o-bankama-30.pdf/42efdf39-5ba2-4111-9efd-1a9b80ff78e8> [26.06.2019.].
8. European Central Bank. (2010): Beyond ROE - How to measure bank performance. Frankfurt: European Central Bank.
9. Janus, A. (2010). Analiza financijskih izvještaja pomoću pojedinačnih pokazatelja, [Internet], raspoloživo na: <http://finance.hr/> [24.06.2019.].
10. Jurić D., (2013): Politika primitaka u kreditnim institucijama u europskom i hrvatskom pravu, Zagreb.
11. Narodne novine, Zakon o računovodstvu (NN, 78/15), [Internet], raspoloživo na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_78_1493.html [23.06.2019.].
12. Pavković. A (2004): "Instrumenti vrednovanja uspješnosti poslovnih banaka", [Internet], raspoloživo na: <https://hrcak.srce.hr/file/41458> [23.06.2019.].
13. Pivac S. (2010), Statističke metode, e-nastavni materijali, Ekonomski fakultet u Splitu, Split.
14. Poslovna Hrvatska, [Internet], raspoloživo na: <http://www.poslovna.hr> [29.06.2019.].
15. Sorić, I. (2002): Analiza povezanosti između poslovnog rezultata i likvidnosti, Ekonomski pregled, 53 (9-10) 921-933, [Internet], raspoloživo na: <http://hrcak.srce.hr/file/44549> [23.06.2019.].
16. Šarlija, N., (2009): Financijska analiza. Predavanja za kolegij Analiza poslovanja poduzeća, Sveučilište u Osijeku, Osijek.
17. Vidučić, Lj., (2012): Financijski menadžment. Zagreb: RRiF- plus.
18. Vuko, T. (2017/2018): Analiza financijskih izvještaja, autorski materijal, EFST, Split.

19. Zelenika, R., (2000), Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela.
Rijeka: Ekonomski fakultet Rijeka.

POPIS SLIKA

Slika 1: Poslovi suvremene ili banke potpune usluge

POPIS TABLICA

Tablica 1: Imovina kreditnih institucija RH na dan 31.12.2017. (u 000 kn)

Tablica 2: Obveze kreditnih institucija RH na dan 31.12.2017. (u 000 kn)

Tablica 3: Kapital kreditnih institucija Republike Hrvatske na dan 31.12.2017. (u 000 kn)

Tablica 4: Izvanbilančne stavke kreditnih institucija (u 000 kn)

Tablica 5: Gotovina i depoziti kreditnih institucija kod središnje banke

Tablica 6: Pokazatelji uspješnosti poslovanja

Tablica 7: Udjeli imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka, na dan 30. lipnja 2017.

Tablica 8: Profitabilnost prosječne imovine (ROAA) i profitabilnost prosječnoga kapitala (ROAE) banaka

Tablica 9: Popis kreditnih institucija u RH

Tablica 10: Prosječne vrijednosti računovodstvenih kategorija i pokazatelja uspješnosti

Tablica 11: Korelacija

Tablica 12: Korištene varijable pri testiranju hipoteza

Tablica 13: Utjecaj pada kamatnih prihoda na neto profitnu maržu

Tablica 14: Regresijski model

Tablica 15: ANOVA test

Tablica 16: Spearmanova korelacija

Tablica 17: Utjecaj pada kamatnih prihoda kamatnih na ROA

Tablica 18: Regresijski model

Tablica 19: Testiranje problema multikolinearnosti

Tablica 20: ANOVA test

Tablica 21: Spearmanova korelacija

Tablica 22: Utjecaj pada kamatnih prihoda na povrat na uloženi kapital

Tablica 23: Regresijski model

Tablica 24: Testiranje problema multikolinearnosti

Tablica 25: ANOVA test

Tablica 26: Spearmanova korelacija

Tablica 27: Korelacijska matrica

Tablica 28: Korelacijska matrica

Tablica 29: Korelacijska matrica

POPIS GRAFOVA

Graf 1: Imovina kreditnih institucija RH na dan 31.12.2017.

Graf 2: Obveze kreditnih institucija RH na dan 31.12.2017.

Graf 3: Kapital kreditnih institucija RH na dan 31.12.2017.

Graf 4: Izvanbilančne stavke kreditnih institucija (u 000 kn)

Graf 5: Gotovina i depoziti kreditnih institucija kod središnje banke (u 000 kn)

Graf 6: Udjeli imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka, na dan 30. lipnja 2017.

Graf 7: Profitabilnost prosječne imovine (ROAA) i profitabilnost prosječnoga kapitala (ROAE) banaka

Graf 8: Kamatna razlika kreditnih institucija RH od 2013. do lipnja 2017.

Graf 9: Pokazatelji likvidnosti RH od 2013. do lipnja 2017.

Graf 10: Struktura ukupne izloženosti banaka riziku na dan 30.6.2017.

Graf 11: Dijagram rasipanja

Graf 12: Dijagram rasipanja

Graf 13: Dijagram rasipanja

Graf 14: Dijagram rasipanja

SAŽETAK

Analiza prihoda i profitabilnosti kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj

U diplomskom radu je napravljena analiza posljedica pada kamatnih stopa na poslovanje banaka. Pad kamatnih stopa odražava se i na financijski rezultat poslovanja. Postavljene su tri hipoteze. Prvom hipotezom se pretpostavilo da zbog trenda pada kamatnih stopa u Europskoj uniji dolazi do pada udjela kamatnih prihoda u ukupnim prihodima financijskih institucija. Hipoteza je dokazana kao istinita. Dugom hipotezom je pretpostavljeno da pad kamatnih prihoda uzrokuje pad profitabilnosti financijskih institucija mjerene financijskim pokazateljima ROA, ROE te neto profitne marže. Hipoteza se prihvatila kao djelomično istinita. Trećom hipotezom je pretpostavljeno da male banke ostvaruju veće kamatne prihode po jedinici kredita u odnosu na velike banke. Došlo se do zaključka da velike banke imaju manji udio kamatnih prihoda u ukupnim prihodima, dok s druge strane posluju uspješnije.

Ključne riječi: kreditne institucije, kamatni prihod, profitabilnost.

SUMMARY

Analysis of income and profitability of credit institutions in Republic of Croatia

The graduation thesis analyzes the consequences of falling interest rates on bank operations. The fall in interest rates also reflects on the financial performance of the business. Three hypotheses have been established. Underlying assumption for the first hypothesis was that, due to the downward trend of the interest rates in the European Union, share of interest income in total income of financial institutions is in decline. The hypothesis has been proven to be true. In second hypothesis it was assumed that a decrease in interest income causes decline in profitability of financial institutions measured by ROA, ROE and net profit margins. The hypothesis was accepted as partially true. Assumption behind the third hypothesis was that small banks have higher interest rates per unit of credit than large banks. It was concluded that large banks have a lower share of interest income in total revenues while, on the other hand, they were operating more successful.

Keywords: credit institutions, interest income, profitability.